

Svätenie žien je heréza

Dogmu, ktorá bola
2 000 rokov samozrejماً,
spochybňujú nielen
feministky

str. 6

Bieli mnísi

Rehoľa pavlínov je
jedinou stredovekou
rehoľou, ktorá vznikla
priamo v Uhorsku

str. 10

Viktoriánska éra

Gilbert Keith
Chesterton vo svojej
Autobiografii rozoberá
viktoriánsku éru

str. 16

Nové dobré časy

S atirik a spisovateľ Kurt Tucholsky napísal: „Život nie je taký – je úplne iný.“ A Tucholského spoločník na ceste písaného, neraz bičujúceho slova Karl Kraus upozorňuje, že pre mnohých ľudí neplatí viac-menej epikurejské úslovie „žijeme iba raz“, pretože „nežijú ani raz“.

Obaja literáti hovoria o tom istom – o kvalite života. A tú si, žiaľ, čoraz častejšie zamieňame so životnou úrovňou. Vďaka tejto zámene však nežijeme nad vlastné možnosti, ale pod vlastné možnosti života. Človek pracuje, behá, angažuje sa, stará sa, znepokojuje, cestuje, baví sa, vrhá sa sem a tam, zháňa to aj ono..., ale „život nie je taký – je úplne iný“.

Kedysi, v časoch, ktoré označujeme ako „staré dobré časy“, pracovali ľudia len toľko, aby sa užívali. Práca slúžila na pokrytie ich základných potrieb. Zvyšok času – žili. Bez televízora, bez šou akože o živote či zo života, bez reklám, onoho obchodu s ilúziami, bez čoraz častejšie a vtieravejšie zaznievajúcich sloganov typu „to musíš mať“.

V oných „starých dobrých časoch“ ľudia žili a modlili sa: „*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Chlieb náš každodenný daj nám dnes.*“

Aj my sa modlíme o „chlieb náš každodenný“, aj my naň pracujeme. Otázne však je, čo si pod ním predstavujeme. Každodenný peceň totiž poriadne narástol. K základnej obžive sa pridali silnejšie a krajšie auto, či dokonca viacej áut, väčší dom či byt (tiež ich môže byť viac), lukratívnejšia dovolenka, luxusnejšie to či ono... Síce ešte stále hovoríme, že si „zarábame na živobytie“, ale už ani poriadne nevieme, čo vlastne to „živobytie“, ten „chlieb náš každodenný“ sku-

Giuseppe Mentessi: *Panem nostrum quotidianum*

točne je. Už nie je isté, či sme šťastní v pohodlí a v blahobyte, no horšie je, že si ani nekladáme otázku, aký z toho šťastia, bezpečia a blahobytu vznikol človek. Len večer, keď si upachtení sadáme pred televízor, povzdychneme si: „Kde sú tie staré dobré časy?!“

Problém je, že nie časy, ale my sme sa zmenili. Tak rýchlo sa ženieme za „zarábaním na živobytie“, až naša duša zostala za nami. Tak sme sa nechali pohltiť rastúcim pecňom „každodenného chleba“, až sme ušli podstatným veciam

a hodnotám. Osvecujúci plameň sviečky sme zamenili za jej hrúbku.

Lenže práve ten plameň predstavuje oné „staré dobré časy“. Časy, keď hrúbka sviečky bola v recipročnej symbióze s plameňom, duša s telom. Stačí „len“ dať veci a hodnoty na správnu mieru, z hlavy na nohy – a žiť. Konečne začať skutočne žiť. Nežiť „iba raz“, ale konečne „raz“. Z začať žiť „nové dobré časy“.

Tušim sa tomu hovorí metanoia...

PAVOL PRIKRYL

MILIÓN DETÍ SA MODLÍ RUŽENEC

za jednotu a pokoj

18. oktobra 2018

Pomoc
trpiacej Cirkvi
ACN SLOVENSKO

www.miliondeti.sk
info@acn-slovensko.org

Deväťoro vonkajšej pokory

1. Nechváliť sa pred ľuďmi dobrými skutkami a úspechom, nerozprávať o svojich prednostiach, ba dokonca o omyloch, neopakovať to, čo iní hovoria dobré o nás.
2. Ukrývať svoje dobré skutky, almužny, modlitby, pokánie, dobrodenia preukázané blížnemu, ako aj neviditeľné milosti, ktoré udeľuje sám Boh.
3. Netešiť sa z pochvál a iba samému Bohu pripisovať skutok, kvôli ktorému nás ľudia chvália; dobre je prejsť v rozhovore na inú tému, aby sme prerušili pochvaly.
4. Nehovoriť o sebe ani zle, ani dobre. (Sú ľudia, ktorí často hovoria o sebe zle preto, aby ich chválili. To je falošná pokora. Nehovorte o sebe nič a buďte presvedčení, že sami ste úbohí a že vás iba Boh z ľútosti drží na svete.)
5. Nikdy sa nehádať so seberovnými; treba ustúpiť, ak to dovoľuje svedomie. (Nech sa nám nezdá, že je pravda vždy na našej strane – veď či sa často nemýlime? Iba človek plný pýchy chce vždy, aby bolo podľa neho.)
6. Nebyť smutný a nežiaľiť, ak nás hania – to by svedčilo o nedostatku pokory. (Podľa vzoru svätého kráľa Dávida [pozri Ž 7, 5] treba ďakovať Bohu, keď sa nám ľudia odplácajú zlom za dobro.)
7. Podľa vzoru Krista, ktorý bol naplnený výsmechom, ako aj podľa vzoru apoštolov (pozri Sk 5, 41), ktorí sa tešili, že mohli trpieť z lásky k Spasiteľovi, treba ochotne znášať prenasledovania a urážky, lebo to bude našim šťastím a nádejou v hodine smrti.
8. Nerobiť sa nevinným a neospravedlňovať sa, ak sme sa dopustili činu hodného odsúdenia. (Obyčajne sa ľudia v takých prípadoch utiekajú ku klamstvám a vytáckam. Ak by nás nesprávne posudzovali, usilujme sa mlčať, ak tým neutrpí sláva Božia. Tak konala mladá dievčina sv. Marína. Mohla sa ľahko očistiť od výčitiek, ale to neurobila).
9. Túžiť po neprijemných veciach a skromne sa obliekať.

(Sv. JÁN MÁRIA VIANNEY)

Sakramentalizovaná spoločnosť neznamená, že je aj evanjelizovaná

Kultúrny katolicizmus vieru neudrží

Obraz Írska ako katolíckej krajiny sa za posledné obdobie veľmi mení, žiaľ, nie k pozitívnemu. Keďže sa čoraz častejšie hovorí o tom, že Slovensko čaká to, čo sa stalo v Írsku, uverejňujeme rozhovor, ktorý pre poľskú sekciu *Rádia Vatikán* poskytol BARTŁOMIEJ PARYS, poľský verbista pôsobiaci v Írsku.

Ako by ste definovali súčasnú krízu Cirkvi v Írsku?

Definoval by som ju veľmi jednoducho slovami, ktoré Pán Ježiš povedal svojim učeníkom: „*Keď sa stratí chuť, čím ju osolia?*“ Krízová situácia sa počíta už na desaťročia, aj keď v poslednom čase možno vidieť aj nejaké dobré plody. Prirodzene, otázka straty morálnej autority, o ktorej sa v Írsku mnoho hovorí, súvisí s ochudobnením viery na iba kultúrnu záležitosť. Hovorí sa o „*kultúrnom katolicizme*“ a do značnej miery to platí o írskych cirkvi, kde sa v poslednom prieskume 78 % ľudí označilo za katolíkov, hoci sa to v ich postojoch neprejavuje. Spomeňme si na nedávnu legalizáciu potratov, za ktorú nutne museli hlasovať aj írski katolíci. Kríza teda podľa mňa vyplýva zo straty vnútornej identity, vedomia toho, čo je viera a čo znamená v každodennom živote. Viera sa potom mení, nie snáď na folklór, ale skôr na akýsi kultúrny prvok.

Ako k tomu došlo?

Myslím si, že táto kríza mala niekoľko línií. Na jednej strane Cirkev vytvárala Írsko, ktoré sa na začiatku 20. storočia obrodzovalo, budovala celú sociálnu štruktúru, školy, nemocnice a ďalšie inštitúcie, a z toho pre ňu vyplynuli určité privilégiá a morálna autorita. Neskôr, v druhej polovici 20. storočia, no najmä v 80. a 90. rokoch došlo k istému zlomu, vyšli najavo niektoré škandály, a zároveň nastala kultúrna kolonizácia Írska sekulárnou kultúrou, ktorá sa vnímala ako oslobodenie zo starého systému. Už Ján Pavol II. pri svojej návšteve v roku 1979 varoval mladých ľudí, že k tomuto procesu dôjde, a myslím si, že Cirkev neodpovedala dosta-

točným evanjelizačným úsilím. Masová účasť na náboženských podujatiach mohla zo začiatku trochu klamať, ale potom došlo k tejto zmene viery na kultúru a zanikla vnútorná štruktúra viery, založená na vzťahu ku Kristovi, a zostali iba niektoré vonkajšie formy spájané s určitými obradmi.

Štvrtú nedeľu v júli putujú Íri tradične na Vrch sv. Patrika. Pred tromi rokmi sme boli v tom čase s rodinou v Írsku a prekvapilo nás množstvo ľudí, ktorí sa na tento výstup vydávajú, niektorí dokonca naboso. Nemenej nás však prekvapila takmer úplná absencia pastoračnej pozornosti. Nestretli sme kňazov, ktorí by spovedali, a dokonca ani Kaplnka sv. Patrika na vrchole nebola otvorená. O čom to svedčí? Je za tým snáď pohľadanie prejavom ľudovej zbožnosti vyjadrenej v prostých gestách, ako je púť na Vrch sv. Patrika?

Je tu niekoľko činiteľov. Jednak je to vysoký priemerný vek írskych kňazov, ktorý sa pohybuje okolo 60 rokov. Nie sú to teda nijakí mladíci a povolania chýbajú už dlho. Ako príklad môžem povedať, že v 60. rokoch v meste Maynooth, kde teraz žijem v dome verbistov, vedľa ktorého je katolícka univerzita a národný seminár, bolo 500 bohoslovcov – a to nešlo o jediný írsky seminár. Teraz už nie je nijaký iný, je jediný, a študuje v ňom asi 40 seminaristov pre celé Írsko. To sú teda čísla, ktoré hovoria samy za seba.

Či ide o pohľadanie? Nemyslím si to, ale niektoré dôrazy základnej katechény alebo evanjelizácie zanikli. Ako príklad môžem citovať jedného biskupa, ktorý povedal, že keby radového írského katolíka požiadal, aby na papier for-

mátu A4 napísal všetko, čo vie o katolíckej viere, zrejme by ťažko zaplnil pol stránky. Myslím si, že to dobre ilustruje povedomie o viere.

Druhou vecou je udržanie náboženských tradícií, ako je výstup na Vrch sv. Patrika, ktorý vždy nejako súvisí so skúsenosťou Boha. Ja sám som tam tento rok bol na púti, v rámci akcie za obranu života, a anglofónni účastníci tam rozprávali o svojej osobnej viere, ktorá však nemala nič spoločné s katolíckou vierou.

Hovorili sme o kríze v írskych cirkvi. Čo je, naopak, jej silnou stránkou, z čoho by mohla vychádzať obnova viery v Írsku?

Skutočnosťou, ktorá prenikla veľmi hlboko do kultúry, je nepochybne vnímavosť a citlivosť k druhému človeku, otvorenosť. A práve táto vnímavosť, o ktorej koniec-koncov hovorí pápež František vo svojom dôraze na kresťanskú blízkosť, by mohla byť takýmto zachytným bodom. Zároveň však musí byť spojená s ukazovaním viery ako vzťahu, ktorý človeka premieňa a ktorý je spojený s osobou Ježiša Krista.

Jedna americká misionárka po pobyte v Írsku vyhlásila, že írská spoločnosť je sakramentalizovaná, ale nie evanjelizovaná. To znamená, že sa zachová-

vajú niektoré obrady, ako sú krst či pohreb, ale to, čo plynie z viery, a zásadný význam Ježiša Krista, sa javí už ako veľmi problematické.

Kľúčom je teda vnímavosť k druhému. Tí, ktorí situáciu sledujú, si uvedomujú, že Írsko vo svojom odpade od viery začína byť stále brutálnejšie a bude sa vzdŕať predstave Írska, ktoré bývalo naozaj krásnym miestom.

Usiluje sa Cirkev predchádzať tejto kríze?

Myslím si, že časť ľudí si uvedomuje nutnosť, takpovediac, zmeniť paradigmu, ale nechýba ani postoj usilujúci sa o udržanie status quo, úsilie o bezkonfliktnosť a udržanie si dobrej tváre. Nemožno však zatajovať, že dôsledkom nasledovania evanjelia musí nastať aj kultúrna zmena. Nedá sa pokračovať tak ako doteraz, teda usilovať sa, aby nikto nepocítil, že človek, ktorý ide za Ježišom, hľadá na skutočnosť inak a žije iným spôsobom. V tomto zmysle ide o odvahu byť sebou.

Írska spoločnosť mala v 80. rokoch až 87 % praktizujúcich katolíkov. Vedomie onoho byť sebou a vedomie poslania vo vlastnom národe ešte nie je všeobecne rozšírené. Zdola však vznikajú určité hnutia, nie sú veľké, ale existujú. Duch Svätý môže využiť túto obrodu katolíckej viery – nie snáď v rovnakých formách ako v minulosti –, ale sme kresťania, ľudia nádeje, veríme v Boha, ktorý zachraňuje, a tiež v to, že zachraňujúci Boh nezabudol na Írsko. Záleží teda na otvorenosti pre jeho milosť.

Kde zostali v Írsku živé ohniská viery? Sú v nejakých komunitách, hnutiach, alebo kde hľadať vieru?

Živšiu vieru nájdeme v prostredí, ktorému anglicky hovoria „*rural Irlan*“, teda vidiecke Írsko. Zvláštnosťou Írska okrem iného je to, že tretina obyvateľov žije v Dubline a jeho okolí. Ostatní sa sústreďujú okolo malých mestečiek a dedín. Tam ešte nájdeme praktizovanú vieru. Írska cirkev sa nikdy nijako zvlášť neotvorila pokoncilovým hnutiam. Nejaký čas tu existovalo centrum charismatickej obnovy, ale to neskôr vyhaslo. Praktizovanú vieru nájdeme teda predovšetkým vo vidieckom prostredí. Problém je však v tom, že týmto ľuďom sa nebude mať za dvadsať rokov kto venovať, pretože nie sú povolania. Farnosti sa zatvárajú a spájajú. To je skutočný problém, ktorý nevyrieši len prijímanie kňazov zo zahraničia.

Írska cirkev napriek tomu organizuje veľké medzinárodné podujatia.

Pred šiestimi rokmi to bol Medzinárodný eucharistický kongres, teraz Svetový deň rodín. Znamená to, že v istom zmysle sa spolieha na pomoc zvonku?

Jedna z charakteristických ťažkostí Írska vychádza z toho, že je ostrovnou krajinou, čo veľmi dlho žila zo svojho sebedomia. V tejto fáze mnoho írskych katolíkov skutočne čaká na akýkoľvek nápad z vonku, a volá: „*Ukážte, pomôžte nám, ako obrodíť našu cirkev!*“ Po mnohých tu strávených rokoch mám dojem, že existuje určité pokušenie hovoriť si, že Cirkev v Írsku má za sebou 1 500 rokov existencie, prežila predtým, prežije aj teraz. Ale ono to tak nemusí byť. Máme predsa príklady krajín, ktoré boli kresťanské a kresťanstvo v nich úplne vyhaslo, napríklad v severnej Afrike, hoci bola kolískou cirkevných otcov a krásnej kresťanskej rétoriky. Musíme teda brať vážne stimul Ducha Svätého. Usilovať sa udržať status quo jednoducho nepomôže. Je teda potrebné osvojiť si to, čo učí pápež František, keď hovorí, aby sme boli misionári a radikálne hlásali evanjelium. Čím viac takýchto učeníkov bude medzi biskupmi, pastiermi a veriacimi laikmi, tým väčší budeme rásť a nezľakneme sa nejakých tých utrpení a ťažkostí.

Vnímate nejaké podobnosti medzi cirkvou v Poľsku a v Írsku? Ak áno, ako by sa cirkev v Poľsku mala poučiť zo súčasnej írskej krízy?

Hoci tieto miestne cirkvi nie sú rovnaké, často sa hovorí o tom, že Poľsko čaká to, čo sa stalo v Írsku. Ja to tak úplne nevnímam. Isté však je, že ako v prípade Poľska, tak v prípade Írska nie je možné definovať národ, ak sa opomenie kultúrotvorná a národ ustanovujúca úloha viery. To je nepochybne veľmi podobný aspekt, totiž viera ako

kultúrotvorná sila. Poľsko sa, naopak, líši od Írska v tom, že takmer sto rokov v ňom prebiehali procesy, ktoré neboli čisto katolícke ako v Írsku, a preto Cirkev musela, a najmä po druhej svetovej vojne, žiť v priestore, ktorý jej život neuláhčil. A napodiv to bol činiteľ, ktorý Cirkvi pomohol väčšmi sa otvoriť. Celkom iste sa Poľsko väčšmi otvorilo prúdu cirkevnej obnovy, ktorý prišiel po II. vatikánskom koncile, a kde išlo o obnovu kresťanského života, osobný vzťah ku Kristovi, živý vzťah k sviatostiam. Niežeby snáď tieto veci v Cirkvi predtým neboli, ale napriek tomu možno povedať, že vďaka tomuto poryvu Ducha, o ktorom hovoril aj Ján Pavol II., sa Poľsko väčšmi otvorilo.

Na druhej strane mám dojem, že aj v Poľsku zohráva katolicizmus veľkú kultúrnu úlohu, ktorá sa prejavuje trochu inak ako v Írsku.

Ponaučenie teda môže byť také, že keby prišla kríza, nebude tento kultúrny katolicizmus schopný udržať v ľuďoch vieru a udržať Cirkev. Problém je v tom, že sa ľudia budú naďalej deklarovať ako katolíci a naďalej vyžadovať od Cirkvi niektoré veci, ale nebudú už zachovávať postoj Kristovho učeníka.

No je aj pravda, že vieru v Poľsku pomáha udržiavať svet kultúry. Vidíme to, keď prichádzame do Poľska z krajín, ako je Írsko. V tejto podobe je kultúra nápomocná, a zriekať sa jej by bola chyba. Je však nutné dodať, že sama o sebe bohužiaľ nestačí. A keď hovoríme o Írsku, myslím si, že si ešte tak celkom neuvedomuje, kam dospeje, ak nenastúpi obrat k vnútornej obnove viery, krásne sviatostí a k životu s Kristom. Všetko sa začína s Kristom a bez neho katolícka viera, kultúra a všetko ďalšie stráca význam.

KRZYSZTOF BRONK/RV
(Snímky: SVD)

Dogmu, ktorá bola 2 000 rokov samozrejماً, spochybňujú nielen feministky

Svätenie žien je heréza

Nemecký kardinál Walter Brandmüller v týždenníku *Die Tagespost* zverejnil komentár, ktorým reagoval na návrhy generálnej tajomníčka CDU Annegrety Krampovej-Karrenbauerovej.

Pravá ruka nemeckej spolkovej kancelárky Angely Merkelovej Annegret Krampová-Karrenbauerová, ktorú prezývajú „*mini Merkelová*“, a o ktorej sa tvrdí, že sa pravdepodobne stane jej nástupkyňou vo vedení Kresťanskodemokratickej únie (CDU), v rozhovore pre nemecký denník *Die Zeit* vyhlásila: „*Je to úplne jasné: ženy musia prijať vedúce postavenie v Cirkvi. Viem si veľmi dobre predstaviť, že bude existovať kvóta žien pre Katolícku cirkev.*“ Zarážajúce je to, že ako generálna sekretárka CDU, no najmä katolíčka, dokonca volá po kňazstve žien: „*Želám si, aby sa začali svätiti ženy.*“ Keďže však vidí, že na splnenie tejto požiadavky stoja v ceste prekážky, chce sa teraz sústreďiť „*na realističnejší cieľ – na ženský diakonát*“ ako „*na skutočný diakonát*“, teda na svätenie žien.

OPAKUJÚCE SA TÉMY

Bývalý predseda Pápežského výboru historických vied kardinál Walter Brandmüller reagoval na výroky Annegrety Krampovej-Karrenbauerovej s rozhorčením: „*Je prekvapujúce – alebo ani nie je? –, s akou vytrvalosťou sa v nemeckom katolicizme vedome udržiavajú pri živote isté témy.*“ Podľa kardinála sú tieto témy stále rovnaké; kňazské svätenie žien, celibát, intercommunio a nový sobáš po rozvoze. „*Nedávno sa ešte pridala súhlas našej cirkvi s homosexualitou,*“ dodal kardinál. Pre tých, čo od týchto zmien čakajú „*katolícku jar*“, kardinál varovne dvíha prst: „*Evanjeličná cirkev, kde sa všetky tieto požiadavky uskutočnili, nám teraz môže ukázať, že prišlo k opačnému efektu – dochádza k vyprázdneniu kostolov.*“

Kardinál Brandmüller, ktorý je vysoko uznávaný cirkevný historik, vo svojom komentári političke Krampovej-Karrenbauerovej pripomenul, že Katolícka cirkev nie je „*ľudská organizácia*“, ale Cirkev je spoločenstvom tých, ktorí veria v Ježiša Krista, a to sa „*zakladá prostredníctvom sviatostí*“: „*Cirkev žije v súlade s formami, štruktúrami a zákonmi, ktoré jej dal jej Božský zakladateľ a ktoré nijaký človek nemá moc zmeniť, teda ani nijaký pápež, ani nijaký koncil.*“

Kardinál Brandmüller si v komentári kladie otázku: „*Ako je možné, že od čias kultúrnej revolúcie v 60. rokoch sa tieto spomínané témy stále znovu a znovu pretriasajú, hoci na ne učiteľský úrad dal jasné teologické odpovede? Kto je to, čo si tu stále, znovu a znovu prihráva svoju agendu?*“

DOGMATICKÉ ROZHODNUTIE

Nemecký kardinál pripomína, že pápež sv. Ján Pavol II. 22. apríla 1994 v svojej apoštolskej exhortácii *Ordinatio Sacerdotalis* definoval „*dogmu, ktorá bola 2 000 rokov samozrejماً, ale ktorú v poslednom čase spochybňujú feministické aktivistky*“. Kardinál cituje slová Jána Pavla II.: „*Mocou svojho úradu, posilňovať bratov' (porov. Lk 22,32) vyhlasujem, že Cirkev nijako nemá moc udeľovať kňazskú vysviacku ženám a že toto rozhodnutie majú s definitívnou platnosťou prijať všetci veriaci Cirkvi.*“

Aby nenastali pochybnosti, kardinál Brandmüller vysvetľuje, že toto pápežovo vyhlásenie, kde pápež „*výslovne odkazuje na svoju autoritu*“ a kde sa vyjadruje „*k záležitostiam viery pre celú Cirkev*“ a robí „*definitívne rozhod-*

nutie záväzné pre všetkých veriacich, splňa všetky predpoklady nevyhnutné na neomylné, to znamená neodvolateľné, dogmatické rozhodnutie.“

V tejto súvislosti kardinál uvádza citované tvrdenia, že tí katolíci, ktorí trvajú na kňazstve žien, ale rovnako aj na svätení diakoniek, „*opustili základy katolíckej viery*“, a tým pádom „*upadli do herézy, ktorá má za následok vylúčenie zo spoločenstva Cirkvi – exkomunikáciu.*“

Dôležité je, že kardinál Brandmüller vzťahuje toto tvrdenie nielen na laikov, ale aj na duchovných: „*To je potrebné povedať so všetkou vážnosťou – týka sa to aj tých, ktorí zastávajú cirkevné úrady,*“ a dodal: „*Nie je to otázka osobného názoru, ale ide o dogmu zjavenú samotným Bohom, a o Cirkev Ježiša Krista, ktorý je jej jediným Pánom.*“

NEMYSLITEĽNÁ ZMENA

Nie je to prvý raz, čo kardinál Brandmüller hovorí jasne, plamenne a s autoritou. Stačí si len spomenúť, ako počas rozhovorov na synode o rodine trval na tom, že tí, duchovných nevynímajúc, ktorí chcú zmeniť učenie Cirkvi o rozvedených a ktorí uzavreli nové „*manželstvo*“, sú heretici. Vtedy povedal: „*Rovnakým spôsobom sa každá pastoračná prax musí riadiť Božím slovom, ak nechce zlyhať. Zmena učenia, dogmy, je nemysliteľná. Ten, kto tak vedome robí alebo to naliehavo vyžaduje, je heretik – aj keby bol odedý do rímskeho purpuru.*“

Neskôr, v októbri roku 2017, nemecký kardinál objasnil, že tí, ktorí tvrdia, že rozvedený katolík môže uzavrieť nový, kvázi-manželský zväzok, je exko-

munikovaný: „To znamená, že ten, kto tvrdí, že človek môže mať nový vzťah, hoci jeho manželka stále žije, je exkomunikovaný, pretože je to bludné učenie, heréza.“ Svoje tvrdenie vysvetlil: „Ak si teda niekto myslí, že môže odporovať dogme definovanej všeobecným koncilom (Tridentským koncilom – pozn. red.), potom je to určite priveľa. A práve to sa nazýva heréza. Za následok má vylúčenie zo spoločenstva Cirkvi, pretože takýto človek opustil spoločné základy viery.“

MÁME VIERU

Prirodzene, že kardinál Brandmüller nie je so svojimi názormi osamotený. Podobne zmýšľa veľa kardinálov a vysokopostavených prelátov Katolíckej cirkvi. Napríklad astanský auxiliárny biskup Athanasius Schneider v rozhovore pre portál *Onepeterfive* vyslovil veľmi podobné výroky o heréze a exkomunikácii, čo sa týka vysviacky žien za diakonky či ich kňazstva: „Boh ustanovil sviatosť kňazského svätenia (sacramentum ordinis) tak, že môže byť udelená len mužom. Cirkev nemá moc zmeniť túto zásadnú vlastnosť tejto sviatosti, pretože nemôže meniť podstatný aspekt sviatosti, ako učí Tridentský koncil. Pápež Ján Pavol II. vyhlásil, že nemožnosť

svätiti ženy je neomylným učením riadneho všeobecného Magistéria (porov. apoštolský list *Ordinatio sacerdotalis*), teda ide o zjavenú Božiu pravdu patriacu k pokladom viery.“

Kazašský biskup sa odvoláva aj na *Odpoveď Kongregácie pre náuku viery* z 28. októbra 1995. Tvrdí, že „ten, kto tvrdošíjne pochybuje o zjavenej pravde alebo ju popiera, dopúšťa sa hriechu

herézy. A ak tak činí verejne a zanovito, stáva sa tento hriech kánonickým zločinom, ktorý má za následok samočinnú exkomunikáciu (latae sententiae)“.

Podľa biskupa Schneidra „existuje rad duchovných, a dokonca zastávajúcich biskupský úrad, ktorí v súčasnosti takto hreši, a tým sa neviditeľne vyčleňujú zo spoločenstva katolíckej viery“. Mons. A. Schneider tvrdí, že na nich možno „s istotou aplikovať“ tieto Božie slová: „Spomedzi nás vyšli, ale neboli z nás. Keby boli z nás, boli by zostali s nami“ (1 Jn 2, 19).

Aj biskup Schneider je presvedčený, že „nijaký pápež ani ekumenický koncil nemôže povoliť sviatosť svätenia žien – či už diakonské, kňazské alebo biskupské“.

V inom rozhovore biskup Schneider povedal, že tí, ktorí zastávajú bludné učenie, sice môžu mať „správnu moc“, ale „my máme vieru a táto vieru pretrvá“. Podľa neho ak ide o pravdu, „nezáleží na počte, ale pravda sama zvíťazí“. Ako príklad uviedol 4. storočie, keď bola len hŕstka neariánskych biskupov: „Mohli ste ich spočítať na prstoch, a napriek tomu mali podporu veriacych.“

Spracovala BOKA PIKA
(Snímky: LSP, archív)

Autonómia Slovenska

6. 10. 1938 – 80 rokov

(Spomienkový seminár)

Program:

10. 00

Kladenie vencov k pamätnej tabuli

10. 15

Otvorenie

10. 30 – 11. 00

Ivan Mrva: Štátoprávne snahy Slovákov do roku 1938

11. 00 – 11. 30

Martin Lacko: Šiesty október 1938 – jeho význam a odraz v spoločnosti

Ukončenie

Organizátori:

Ústav dejín kresťanstva –
MO Matice slovenskej v Žiline

Miesto konania:

Gymnázium sv. Františka z Asissi,
ul. J. M. Hurbana, Žilina

Dátum:

6. 10. 2018
(sobota)

List misionára novinám *The New York Times*, ktorý americký denník úplne ignoroval

Čo zaujíma New York Times?

Saleziánsky kňaz MARTIN LASARTE (na snímke) je uruguajský misionár, ktorý viac ako dvadsať rokov pôsobí v africkej Angole. Po tom, čo začal narastať počet článkov o pedofilii katolíckych kňazov, 6. apríla 2010 poslal americkému denníku *The New York Times* list, na ktorý odvtedy nedostal odpoveď. List sa však dostal medzi ľudí a na sociálne siete a vyvolal mimoriadne pozitívnu odozvu.

*Drahý brat novinár,
drahá sestra novinárka!*

Som jednoduchý katolícky kňaz. Som hrdý na svoje povolanie a som v ňom šťastný. Už viac ako dvadsať rokov žijem v Angole ako misionár.

Konštatujem, že v mnohých médiách, najmä vo Vašom denníku, vidno nárast počtu článkov, ktoré sa zaoberajú pedofilnými kňazmi. Tieto sa publikujú s ľahkou a istou perspektívou, že budú mať emotívny dosah, keď sa v živote týchto kňazov budú hľadať a skúmať minulé omyly.

Prirodzene, že sa v tom-ktorom meste v Spojených štátoch amerických 70. rokoch vyskytli pedofilní kňazi, v 80. rokoch v austrálskych farnostiach a existujú prípady aj v súčasnosti...

Nepochybne, všetky sú odsúdeniahodné!

Niektoré novinárske správy o týchto prípadoch sú vyvážené a objektívne, iné prehnané, podporujúce predsudky, dokonca vyvolávajúce nenávisť.

Ja sám pociťujem veľkú bolesť z nesmierného zla, ktoré spôsobujú niektorí z tých, ktorí by mali byť živými znameniami Božej lásky. Ako dýka spôsobili ranu v živote mnohých nevinných bytostí.

Neexistujú slová, ktoré by ospravedlnili podobné činy. Ani nemožno pochybovať o podpore, ktorú Cirkev poskytuje slabým a predovšetkým trpiacim. Preto jej absolútnou prioritou sú a budú také opatrenia, vďaka ktorým možno predchádzať a chrániť dôstojnosť detí.

BEZ ZÁUJMU

Vo mne však vyvoláva silný dojem skutočnosť, že je tak málo správ o tisíckach kňazov, ktorí obetujú svoje životy tým, že sa vo všetkých častiach sveta obetavo venujú miliónom detí a tínedžerom, bohatým či chudobným, uprednostňovaným alebo znevýhodneným.

Myslím si teda, že denník The New York Times nemá záujem dozvedieť sa, že som musel previesť desiatky vyhla-

dovaných detí cez mínové polia, ktoré vznikli počas vojny v roku 2002 medzi Cangumbe a Luena (mestá v Angole – pozn. red.), pretože to vláda nedokázala urobiť a neziskové organizácie nedostali potrebné dovolenia.

Že som musel pochovať desiatky detí, ktoré zomreli počas svojho exodu, keď utekali pred vojnou; že sme, rozdávajúc potraviny a semená na siatie, zachránili život tisíckam ľudí v Moxico (oblasť v Angole – pozn. red.) vďaka jedinému existujúcemu zdravotnému stredisku v oblasti, čo má rozlohu 90 000 km².

Že sme mohli poskytnúť vzdelanie a školy viac ako 110 000 deťom počas posledných desiatich rokov.

SPRÁVY BEZ SENZÁCIE

Asi málokoho zaujíma skutočnosť, že sme spolu s inými kňazmi museli pomôcť asi 15 000 ľuďom, ktorí po tom, čo sa vzdali, bývali vo vojenských táboroch, pretože im vláda a OSN nedodávali potraviny.

Nie je to, prirodzene, zaujímavá správa, že 75-ročný kňaz, páter Roberto, ešte stále brázdí ulicami mesta Luanda (hlavné mesto Angoly – pozn. red.), aby sa postaral o deti z ulice tým, že ich odvedie do centier, v ktorých prejdú detoxikáciou od benzínu, ktorý prehltnú, aby si mohli privyrobiť ako hltáči ohňa.

Ani správa o tom, že naši kňazi učia čítať a písať stovky väzňov, nie je azda až taká zaujímavá a dôležitá.

Asi je zbytočné vedieť, že iní kňazi, ako napríklad páter Stéphane, otvárajú útulky pre mladých, s ktorými sa zle zaobchádzalo, ktorých bili alebo boli znásilnení.

Tým menej je zaujímavé, že 80-ročný páter Maiato navštevuje jednotlivé domy chudobných a prináša útechu chorým a zúfalým.

Adsi tiež nie je zaujímavá správa, že asi 60-tisíc kňazov zo 400-tisíc kňazov a rehoľníkov na celom svete zanechalo svoju rodnú vlasť a svoje rodiny, len aby mohli slúžiť svojim bližným v zdravotných strediskách pre malomocných, v utečeneckých táboroch a sirotincoch; že sa po rôznych ústavoch starajú o deti obžalované z čarodejníctva alebo o siroty, ktorých rodičia umreli na AIDS; že založili školy pre tých najchudobnejších, stredné odborné školy či učilištia, zdravotné strediská pre séropozitívnych, nakazených HIV a podobne...

NEVZRUŠUJÚCA SMŤ

Nehovorí sa ani o tých, ktorí obetujú vlastný život vo farnostiach a misijných strediskách, aby mohli ľuďom ponúknuť dôvody, vďaka ktorým by mohli žiť dobre, a najmä milovať všetkých.

Nie je to informácia do novin, že môj priateľ páter Marc-Aurèle zorganizoval transport detí z Kalulo do Dondo počas vojny v Angole a že na neho strieľali, keď sa vracal zo svojho podujatia, alebo že brat François zahynul spolu s piatimi katechétkami, keď sa náhlil pomôcť ľuďom v najchudobnejšej časti krajiny.

Ani že desiatky misionárov zomrelo v Angole na maláriu, pretože zdravotníctvo je tam na veľmi slabej úrovni.

Že viacerí kňazi zahynuli pri výbuchu mín, keď šli navštíviť svojich veriacich (na cintoríne v Kalulo sú hroby prvých kňazov, ktorí prišli do regiónu: ani jeden z nich nemal viac ako 40 rokov).

Hovoriť o „normálnom“ kňazovi, ktorý má svoju prácu, ťažkosti a radosti, obetavo a vytrvalo sa venuje svojmu spoločenstvu... o tom sa nepíše.

PROSBA

Pravda je taká, že my kňazi nechceme vytvárať informácie, ale len prinášať evanjelium, radostnú zvesť, ktorá bez veľkého hluku začala o sebe hovoriť počas Veľkej noci. Strom, ktorý padne, narobí viac hluku ako tisíc rastúcich stromov.

Robí sa veľký hurhaj v prípade jedného kňaza, ktorý sa dopustí previnenia, no v prípade tisícky kňazov, ktorí žijú v službe chudobných a núdznych.

Nechcem ospravedlňovať Cirkev a jej kňazov. Kňaz nie je hrdina, ani neurotik. Je to jednoduchý človek, ktorý sa svojou ľudskou prirodzenosťou usiluje nasledovať Krista a slúžiť mu v jeho bratoch a sestrách.

V kňazoch je mnoho krehkosti a biedy – ako v každej ľudskej bytosti. Nájdeme v nich však aj krásu a dobrotu, tiež ako v každom človeku. Obsedantne nástojit' (niekedy ide o určitý druh prenasledovania) na jednej bolestnej téme a strácať z dohľadu celkovú činnosť, znamená vedome vytvárať urážlivé karikatúry katolíckeho kňazstva, ktoré ma urážajú.

Preto Ťa, drahý priateľ novinár, drahá priateľka novinárka, prosím a žiadam, aby ste vyhľadávali Pravdu, Dobro a Krásu. Takto budeš rásť v šľachetnosti svojej novinárskej profesie.

V Kristovi

páter MARTIN LASARTE, SDB

(Preložil Štefan Turanský, SDB
(Odseky a medzititulky: redakcia)

Nenechajte si to
pre seba!
Každý si môže
objednať
VOX

Rehoľa pavlínov je jedinou stredovekou rehoľou, ktorá vznikla priamo v Uhorsku

Bieli mnísi

Rád Svätého Pavla Prvého Pustovníka, známy aj pod menom pavlíni, je jedinou stredovekou rehoľou, ktorá vznikla priamo v Uhorsku.

Ked' uhorský kráľ Matej Korvín poprosil pápeža Sixta IV. (15. 6. 1475), aby ustanovil pápežského legáta Marka Barba za ochrancu a zástancu pavlínov, zdôraznil pritom, akú mimoriadnu úctu prechováva voči „rádu bratov pustovníkov“ a sv. Pavlovi pustovníkovi, ktorého ostatky spochívajú v Uhorskom kráľovstve. Kráľovi Matejovi na reholi pavlínov veľmi záležalo a stále ju podporoval. Výnimočnú priazeň jej však nevenoval len kráľ Matej, ale aj jeho predchodcovia a nástupcovia na uhorskom tróne.

POČIATKY REHOLE

Počiatky vzniku rehole možno hľadať v prvej polovici 13. storočia, keď v patačských horách (diecéza Pécs) a v pilišských horách juhovýchodne od Ostrihomu žili vo svojich eremitóriách pustovníci, nasledujúci spiritualitu „prvého pustovníka“ sv. Pavla z Théb († 342). Pod vedením pécskeho biskupa Bartolomeja, bývalého benediktínskeho mnícha z clunyjského opátstva, sa patačskí pustovníci zlúčili k spoločnému životu v malom kláštore pri Kostole sv. Jakuba (cca 1225), teraz Jakobhegy na území Maďarska. Za vlády Bela IV. (1235 – 1270) sa spojili aj pilišskí pustovníci a podrobili sa vedeniu ostrihomského kanonika Eusébia († 1270). So súhlasom ostrihomského arcibiskupa zhromaždil pustovníkov roztrúsených v jaskyniach, s ktorými vystaval okolo roku 1250 Kláštor sv. Kríža v blízkosti terajšej obce Kesztölc v lokalite Klastrompuszta. Podľa legendy Eusébia k tomu primäla vízia rozptýlených, po skalách blúdiacich plamienkov, ktoré po zlúčení vydali obrovský oheň.

Keďže po IV. Lateránskom koncile (1215) bolo zakázané zakladať nové rehoľné spoločenstvá bez súhlasu apoštolskej stolice, vybral sa Eusébius v roku 1262 do Ríma k pápežovi Urbanovi VI., od ktorého sa zároveň usiloval získať súhlas so zavedením regule sv. Augustína. Pápež augustiniánsku regulu neschválil, pretože novovznikajúca

rehoľa nespĺňala všetky požadované kritériá, ale na príhovor Tomáša Akvinského sa priklonil ku kladnému vybaveniu Eusébiovej žiadosti. Vesprímskemu biskupovi Pavlovi nariadil, aby vykonal vizitáciu pustovní v svojej diecéze. Ten skonštatoval, že majetkové pomery nedovoľujú, aby bol kláštorný život zavedený v plnom rozsahu, a tak ustanovil (1263), aby sa pustovníci naďalej zdržiavali vo svojich jednoduchých eremitóriách, ale pod právomocou biskupov. Podobne organizované pustovnícke spoločnosti vznikli okolo roku 1297 aj v Jágerskej diecéze, ktorým zostavil pravidlá vtedajší biskup Andrej.

VLASTNÉ KONŠTITÚCIE

Významným krokom pri vzniku rehole pavlínov bolo povolenie (13. 12. 1308) pápežského legáta Gentilisa z Montefiore, ktorým im umožnil riadiť sa regulou sv. Augustína. Gentilis, ktorý sa v tom čase zdržiaval v Uhorsku s cieľom podporiť pápežského kandidáta Karola Róberta z Anjou na uhorský trón, vyhovel požiadavke pavlínov aj druhý raz a povolil im zostaviť vlastné konštitúcie (15. 1. 1309). Pavlíni sa tak stali rehoľnou spoločnosťou cenobitského charakteru (z gr. *koinos bios*, *spoločný život*) s oficiálnym názvom *Ordo Fratrum Eremitarum Sancti Pauli Primi Eremitae*.

Patrón rehole, thébsky svätec Pavol, ktorý bol zosobnením pôvodného eremitského ideálu, zostal prítomný nielen v názve rehole, ale odkaz naň možno dešifrovať aj v pavlínskom erbe. V jeho strede je zobrazená palma, ktorej kmeň podpierajú z oboch strán dva levy, ktoré podľa legendy zahrabali svätcovu mŕtve telo na púšti. Na palme je havran s hostiou v zobáku, ktorú vraj každodenne prinášal sv. Pavlovi.

MONASTERIUM PRINCIPALE

V prospech novej rehole vydal pápež Ján XXII. bulu *Per sanctae contemplationis studium* (1328), ktorou pavlínom

Snímka: O.S.P.P.E.

slávnostne potvrdil augustiniánsku regulu a umožnil kánonickým spôsobom voliť generálneho priora s riadiacou, vizitačnou i súdnou právomocou. Voľby sa konali prostredníctvom najvyššieho rehoľného orgánu – generálnej kapituly, ktorá sa schádzala každoročne na svätodušné sviatky. Súčasne pavlíni získali aj privilégium oslobodenia od platenia desiatkov z vlastnoručne obrábaných pozemkov a viníc.

Na žiadosť uhorského kráľa Ľudovíta Veľkého z kánonicko-právneho hľadiska ratifikoval pavlínsku rehoľu pápež Urban V. (1368) a jeho nástupca Gregor XI. ju vyňal spod právomoci biskupov a podriadil priamo Svätej stolici.

Centrom rehole a sídlom generálneho priora sa stal Kláštor s Kostolom sv. Vavrince v Budíne (*monasterium principale*). Voľba miesta odzrkadľovala aj novú politickú situáciu, keďže v druhej polovici 13. storočia sa kráľovský dvor presídlil z Ostrihomu do Budína.

Treba však pripomenúť, že pavlíni aj v tomto prípade zachovali tradíciu usadzovať sa ďalej od väčších miest a ciest, najmä v lesnatých územiach – samotný Kláštor sv. Vavrince sa nachádzal v lese neďaleko Budína.

RÍMSKY KONVENT

Pavlínska rehoľa sa postupne rozšírila aj na územie súčasného Chorvátska, Istrie, Slovinska, Dalmácie, Poľska, Rakúska, Ukrajiny, Rumunska, Nemecka, Talianska či Švajčiarska. Znáмым medzinárodným sídlom sa stala chorvátska Lepoglava, kde je v krypte pavlínskeho chrámu pochovaných viacero predstaviteľov významných uhorských a českých rodov.

Aby mohli pavlíni zvládnuť postupný rozmach rehole, bolo potrebné, aby vzdialené provincie riadili provinciáli. Pri pápežskom dvore zastupoval rehoľu generálny prokurátor, sídliači v rímskom konvente. Pavlíni tu spravovali od začiatku 15. storočia malú farnosť Kostola sv. Salvátora v Onde a v roku 1454 im pápež Mikuláš V. zveril správu Kostola S. Stefano Rotondo na Monte Celio (do roku 1579). Aj kráľom Štefanom I. založený uhorský dom pre pútnikov vedľa Baziliky sv. Petra viedli pavlíni. Ich majetok v Ríme sa zväčšoval vďaka priaznivej mienke, ktorá sa o nich šírila, a vďaka dobrodincom. Pavlínsky konvent mal v meste dvadsať nájomných domov, a tak pavlíni potrebovali usilovných prokurátorov a priaznivo naklonených kuriálnych správcov, aby si tento majetok udržali.

ŠTATÚTY

Počet kláštorov radil pavlíinov v Uhorsku po benediktínoch a františkánoch na tretie miesto, pričom sieť ich filiálok nepokrývala celú krajinu, ale len niektoré regióny. V pavlínskych kláštoroch žilo obvykle 12, 18 alebo 24 rehoľníkov, ale existovali aj malé kláštory na spôsob pustovní, kde žili len štyria až šiesti pavlíni. Na čele jednotlivých kláštorov stál prior, menovaný generálnym predstaveným. Priorovi s vedením spolubratov a správou zvereného majetku pomáhal podprior.

Štatúty väčšiny reholí predpisovali členom komunity povinný spôsob odievania, pričom odev mal zodpovedať mníšskym ideálom chudoby a pokory. Rehoľným rúchom pavlíinov bol biely habit s cingulom, škapuliarom a kapucňou. Pavlíni vďaka nemu vošli do povedomia ľudí ako „*bieli mnísi*“. Len na cestách mohli nosiť čierny plášť a široký biely klobúk. Stanovy tiež predpisovali tonzúru na dominikánsky spôsob.

Pavlíni sa delili na kňazov (*clerici monachi*) a na laických bratov (*fratres laici*). Veková hranica pri vstupe do rádu bola päťnásť rokov, čo znamenalo, že kandidát predtým absolvoval farskú či rehoľnú školu. Klerici mali okrem

Snímka: wikipédia

Ruiny pavlínskeho Kláštora sv. Kríža v blízkosti terajšej obce Keszthely

siedmich slobodných umení získať dobré znalosti latinčiny, „*aby svojmu rádu nerobili hanbu, keď sa stretnú s kniežatami alebo dokonca vysokými cirkevnými prelátmi*“. Výchove novicov, vedených novicmajstrom, sa venovala mimoriadna pozornosť – čakateľ získal rehoľné rúcho až po viacerých skúškach.

Každý kláštor musel mať exemplár rehoľných pravidiel a k tomu ich výklad. *Directorium* generálneho priora Gregora Gyöngyösiho (1520 – 1522) možno považovať za príručku pre rádových predstavených, obsahujúcu praktické pokyny na vedenie rehoľníkov; spis *Epitoma* sa zasa zaoberá čnosťami a pochybeniami rehoľníkov. Vzdelávaniu novicov slúžili diela *Expositio regulae*, *Exhortatorium eremitarum s. Pauli*, ktoré v druhej polovici 15. storočia zostavil alebo prepísal generálny prior Tomáš zo Szombathely.

KLÁŠTORNÝ ŽIVOT

Na rozdiel od iných reholí pavlíni spočiatku neprikladali veľký význam intelektuálnym štúdiám alebo práci kopistov a iluminátorov v skriptóriách. Sústredili sa najmä na kultivačné a poľnohospodárske práce, na starostlivosť o rybníky, mlyny, vinohrady, včelíny a ovocné sady. Okrem riečneho rybolovu využívali vlastné vybudované rybníky, ktoré sa obvykle nachádzali vedľa kláštorov, pričom slúžili aj ako zásobáreň vody a k obžive komunity najmä v pôstnom období.

Spôsob života pavlíinov sa riadil presným časovým harmonogramom, rámcovaným zvukom zvonov, ktoré signalizovali striedanie modlitieb s prácou

a odpočinkom. Pôvodne sa ich deň začínal už okolo druhej hodiny nočnými vigíliami, ktoré nahradilo matutinum pred svitaním a ranné chvály. Okolo 6. hodiny nasledovala prima, po nej mariánske hodinky, pred 9. hodinou tercia, napoludnie sexta, po obede nona, hodinu pred západom slnka večery a po večeri kompletorium.

V zachovávaní pôstov patrili pavlíni k prísnyim askétom. V adventnom a pôstnom období jedli iba raz denne okrem nedelí, keď mali povolenú stravu dvakrát denne; na Veľký piatok, vigílie mariánskych sviatkov a v predvečer sviatku Pamiatky zosnulých stanovila regula stráviť deň o chlebe a vode. V stanovách sa dočítame aj o dennom rozjímaní, o každoročných duchovných cvičeniach trvajúcich desať dní, o zvláštnom dni v roku ustanovenom na pokánie za spáchané hriechy a priestupky.

SÁM S BOHOM

Organizačnou štruktúrou sa pavlíni podstatne neodlišovali od žobravých reholí, líšili sa však spiritualitou, ktorá korenila v ich eremitsko-anachoretických počiatkoch. Kontemplatívnosť rehole vyjadrovalo už samotné heslo *Solus cum Deo solo* (*Sám s Bohom*) a k zbožnej praxi rehoľníkov patrili meditácie pri ostatkoch svätých, odriekanie početných modlitieb za zomrelých a intenzívna mariánska úcta – keďže pavlíni mali v správe mariánske pútnické miesta, stávali sa širitel'mi mariánskeho kultu. V tomto duchu pripisovali veľký význam sviatku Navštívenia Panny Márie, ktorý oslavovali skôr, ako bol uznaný a rozšírený v Cirkvi (1389). To vy-

svetľuje, prečo už v 13. storočí existoval v Cladove (terajšie Rumunsko) pavlínsky Kláštor Navštívenia Panny Márie, ako aj roku 1387 kláštor v Sajóláde (terajšie Maďarsko).

Generálny prior G. Gyöngyosi v jednom zo svojich diel porovnáva pavlínov s Mojžišom: „*Rehoľníci majú vystúpiť na vrch (Ex 19, 20), kontemplotovať Boha, potom sa vrátiť k čakajúcemu ľudu, s láskou ho napomínať a dávať dobrý príklad vlastným životom.*“

Podľa historika S. Šwidziňského sa spiritualita pavlínov v Poľsku a Uhorsku líšila – kým v Uhorsku žili rehoľníci väčšmi kontemplatívnejšie, v Poľsku sa intenzívnejšie venovali pastoračnej činnosti a spravovali početné farnosti.

LUDOVÍT VEĽKÝ

Medzi zakladateľmi a donátormi kláštorov nájdeme zástupcov rôznych stavov – od kráľa, magnátov, šľachty, cirkevných prelátov až po predstavenstvo mesta. Rozkvet rádu spadá do 14. storočia: kým počas 40-ročnej vlády Ľudovíta Veľkého (1342 – 1382) pribudlo v Uhorsku 22 pavlínskych kláštorov, v nasledujúcich rokoch (1382 – 1458) bolo založených 16 kláštorov. Vo svojej kronike *O Ľudovítovi Veľkom* magister Ján uvádza: „*Mnohí baróni, šľachtici, rytieri i podaktorí preláti horlivo obdarúvali spomínaný rád pustovníkov pozemkami, postavili preň kláštory a obdarovali ho majetkami na chválu Boha a slávu sv. Pavla.*“

Z podnetu a s finančnou podporou Ľudovíta Veľkého sa v roku 1352 pavlíni usadili v Nosztre (v súčasnosti Márianosztra, severozápadne od Visegrádu), ktoré sa stalo panovníkovým obľúbeným odpočinkovým miestom. Odtiaľ vyšiel impulz k založeniu prvého poľského kláštora – pre 16 pavlínov vyslaných z Nosztre dalo sliezske knieža Vladislav Opolský vystavať kláštor na Jasnej Hore v Čenstochovej a pavlínom zveril obraz *Matky Božej s dieťaťom Ježišom v náručí* privezený z haličského Belzu (1382). Ďalšie pavlínske kláštory založil Ľudovít Veľký v Remete (1363), v Gönci (1371), v rakúskom Mariazellí a v Marianke pri Bratislave (1377), kde bolo v 16. – 17. storočí aj prechodné sídlo generálneho priora rehole.

Na svojho dobrodinca Ľudovíta pavlíni nezabúdali ani v nasledujúcich storočiach – v deň jeho smrti 11. septembra zaňho slúžili výročnú sv. omšu a do cirkevných hodínok včlenili modlitbu „*pro Ludovico primo Hungariae Rege, parentibus eius, et liberis*“ (za Ľudovíta, prvého uhorského kráľa, jeho rodičov a deti).

MATEJ KORVÍN

Priateľský pomer medzi dvorom a pavlínmi pretrval i za vlády kráľa Žigmunda Luxemburského, Ladislava Pohrobka, no najmä za veľkého priaznivca pavlínov Mateja Korvína. Spolu so svojou matkou vstúpil kráľ Matej do bratstva (*confraternitas*) pavlínov v budínskom kláštore (1472). Z prijímacej listiny vyplýva, že ako člen bratstva bol aj so svojou rodinou spoluúčastný „*na duchovných dobrách plynúcich zo slúženia sv. omši, modlitieb, vigílií, pôstov (...) a na iných blahodarných činnostiach rehoľníkov, tak v živote ako aj po smrti*“. V otcových stopách kráčal aj Ján Korvín, ktorý dal pavlínsky kláštor v Lepoglave opevniť na spôsob hradu.

Kráľ Ladislav nadviazal na tradíciu svojich predchodcov na uhorskom tróne a pavlínom v Kláštore sv. Vavrinca v Budíne poukázal soľ v hodnote tristo zlatých prostredníctvom komory v Szolnoku (1456). Podobne aj kráľ Matej obdaril pavlínsky kláštor „*zriadený z úcty k Najsvätejšiemu Spasiteľovi pri Dunaji, v Baraňskej župe*“ výsadou, v zmysle ktorej kláštor každoročne dostával zo segedínskej soľnej bane soľ v hodnote 150 zlatých, za čo boli rehoľníci povinní týždenne odslúžiť štyri sväté omše k úcte Panny Márie.

Kláštor v Remete blízko Záhrebu dal kráľ Matej zrenovovať, kláštoru v chorvátskom Čakovci venoval majetky a z „*úcty k pavlínskej reholi*“ oslobodil viacero kláštorov od povinnosti platiť akúkoľvek daň, či už jej platenie nariadil kráľ alebo slavónsky bán.

Z diela G. Gyöngyösiho sa dozvedáme, že kráľ Matej pripisoval sv. Pavlovi pustovníkovi víťazstvo nad Sulejma-

nom Pašom, ako aj nad moldavským vojvodom Štefanom III. (1475).

VITA DIVI PAULI

V prospech pavlínov sa zasadzoval aj kráľ Ľudovít II. Jagelovský. Osobne bol v Prahe požiadať o relikviár hlavy sv. Pavla pustovníka, ktorému vzdal úctu na hrade Karlštejn (1522) a v nasledujúcom roku relikviár v slávnostnej procesii preniesli do pavlínkeho kláštora v Budíne. Budínsky kláštor sa vďaka tomu stal známym pútnickým miestom, čo dosvedčujú viaceré odpustkové listiny i záznamy členov rehole o početných zázrakoch a uzdraveniach. Generálny prior Valentin Hadnagy v diele *Vita divi Pauli* (1511), ktoré sa radí k najstarším tlačeným knihám o zázrakoch v Európe, opisuje uzdravenia slepých, chromých, hluchých či nakazených morom, ktoré sa udiali na príhovor sv. Pavla pustovníka.

Donátori a mecenáši pavlínskej rehole obvykle v testamente vyjadrovali túžbu byť pochovaní v kláštornej kostole, pričom žiadali, aby rehoľníci slúžili omše, odriekali modlitby a žalmy „*za spásu ich duše a príbuzných*“.

SPOR S FARÁRMI

Na začiatku 15. storočia podporovali pápeži zodpovedajúcimi privilégiami aktívnejšie zapojenie pavlínov do pastoračie a kazateľstva. Pápež Martin V. (1418) nariadil, aby do kostolov na osamelých vzdialených miestach posielali ordinárom vybraných vhodných kazateľov. Pavlíni tak začali čoraz častejšie pôsobiť aj v mestách či mestečkách, kde kázali a pochovávali zosnulých.

Táto prax sa nepozdávala miestnym farárom, ktorí prichádzali o zisk z pohrebov, a preto im v svojich kostoloch bránili vysluhovať sviatosti. Konflikt sa napokon tak rozvinul, že ho musel riešiť pápežský legát v Uhorsku. Pod hrozbou exkomunikácie prikázal všetkým cirkevným hodnostárom a miestnym kapitulám, aby umožnili privolaným pavlínom vo svojich kostoloch vykonávanie pohrebných obradov a aby celý milodar, ktorý za to dostanú, mohli použiť len pre vlastné potreby.

KNIŽNÁ KULTÚRA

Okrem pastoračnej činnosti začali pavlíni prejavovať aktivitu aj v umeleckej či literárnej oblasti, čo na sklonku stredoveku súviselo najmä s ich protireformačnými a misijnými úsiliami.

Základ knižnej kultúry pavlínov tvorili spočiatku liturgické knihy so zdôraznením sviatkov rehole. Od druhej polovice 14. storočia začali opisovať

knihy vo vlastných skriptóriách, čo zdôvodňovali aj tým, že starostlivosť o dobré a povznášajúce knihy sa radí k mníšskym čnostiam. Na správnosť prepisovaného textu dbal rektor (*rector chori*), nákup a predaj kníh bol povolený len so súhlasom definitora.

Spočiatku si pavlíni bohato zdobené liturgické knihy mohli objednávať, neskôr už sami vyhotovovali rukopisy na objednávku zvonka. Pécsky biskup Žigmund Ernuszt si chcel v roku 1502 na základe pápežského privilégia „*vypožičať na niekoľko rokov*“ skriptora pavlínov Gregora zo Segedína, aby na jeho dvore prepisoval vzácne rukopisy, lebo ako tvrdil, „*v Pécskej diecéze ich je veľký nedostatok*“.

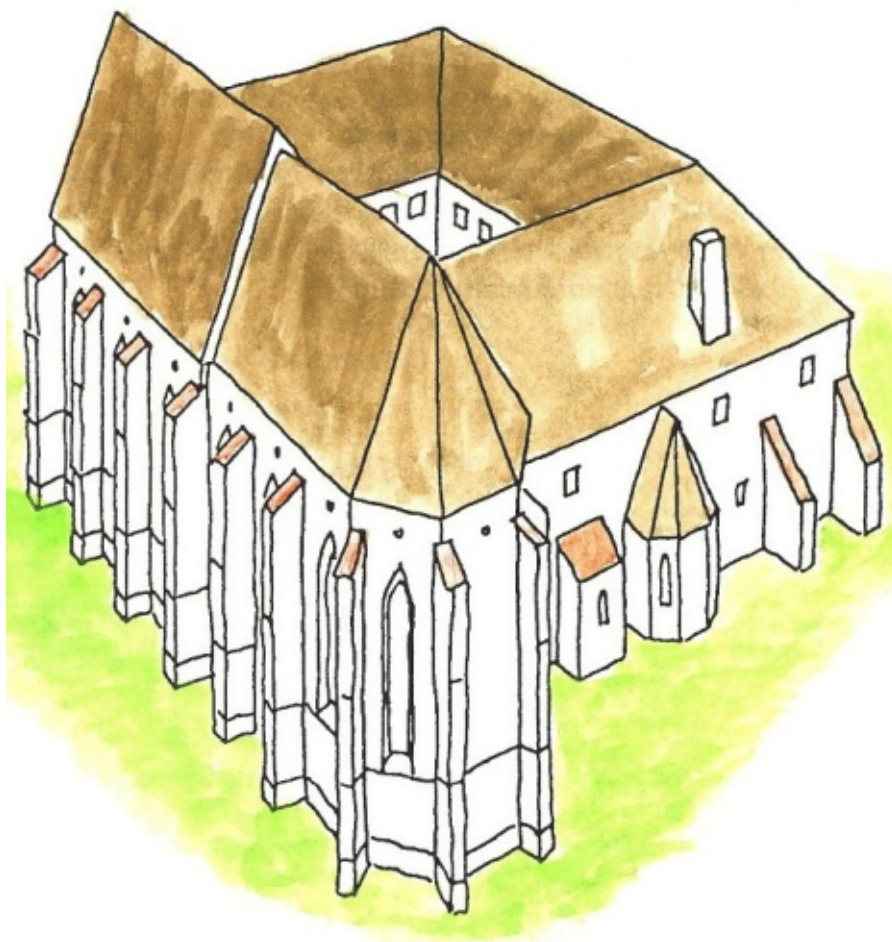
Magister slobodných umení Anton z Taty, kazateľ v budínskom kláštore, zostavil pre rehoľu pavlínov *Breviár* (1454); okrem toho spísal aj *Reč o sv. Ladislavovi* (1471). Ako prvý z radu budínskych pavlínov nechal v Bazileji vytlačiť liturgické knihy – breviár (1486 – 1491) a misál (1490).

MARIÁNSKI CTITELIA

V 15. storočí ovplyvnili pavlínsku spiritualitu myšlienky náboženského hnutia, známeho ako *devotio moderna*. Náplňou tohto hnutia boli osobná modlitba, askéza, mariánsky kult, charitatívna činnosť, alebo povedané slovami predstaviteľov *devotio moderna* „*každodenné nasledovanie Krista*“. Vplyvy *devotio moderna* do konventov pavlínov prenikali postupne už od čias generálneho predstaveného Bricia (približne od roku 1444), pretože sa v *Directoriu* odporúča čítať okrem diel sv. Bernarda, Anzelma a Augustína aj *Nasledovanie Krista* od Tomáša Kempenského.

V 15. storočí a na začiatku nasledujúceho storočia silneli ideové spory medzi obhajcami a odporcami náuky o nepoškvrnenom počatí Panny Márie. Horlivými zástancami toho, že Boh uchránil Pannu Máriu od prvého okamihu jej existencie od poškrvny dedičnej viny, boli najmä františkáni, ale aj pavlíni a kartuziáni.

Liturgia pavlínov vychádzala z ostrihonského rítu, ktorý bol v Uhorsku najvýznamnejší a najrozšírenejší, ale ovplyvnená bola tiež liturgiou augustiniánov-kanonikov, keďže pavlíni dodržiavali augustiniánsku regulu. Hudobná historička Eva Veselovská nedávno identifikovala fragmenty zo vzácného pavlínskeho *Graduálu* z obdobia 1420 – 1450. Ich neodškriepiteľnú prítomnosť k pavlínom dokladá tzv. ostrihonská notácia, ktorá sa v nijakej inej

Kresba z výskumu pavlínskeho kláštora z 15. storočia v Nagyvázasonyi

ako v pavlínskej písárskej dielni po roku 1400 neobjavuje v jej pôvodnej, archaickej podobe. Na zlomku sa zachovala časť omšových spevov na sviatky Panny Márie. Keďže z územia stredovekého Uhorska sa nezachoval nijaký kompletný pavlínsky rukopis s omšovými alebo oficiovými spevmi, je tento fragment z *Graduálu* najstarším príkladom týchto spevov spomedzi všetkých zachovaných pavlínskych rukopisných pamiatok a zároveň svedectvom pavlínskej úcty k Panne Márii.

ZÁNİK KLÁŠTOROV

Ako skoro všetky rády, prežili aj pavlíni pokles v počte zakladaní nových kláštorov, a to od druhej tretiny 15. storočia. Mohlo to súvisieť i s tým, že predstavení neodporúčali svojim spolubratom vyššie univerzitné štúdiá.

Táto situácia sa zmenila na začiatku 16. storočia, keď sa generálnym priorom stal G. Gyöngyosi. Druhé, kratšie obdobie rozkvetu, zaznamenala pavlínska rehoľa v posledných rokoch 15. storočia. Medzi rokmi 1475 – 1500 bolo založených jedenásť kláštorov, z toho šesť kráľom.

Porážka uhorských vojsk pri Moháči (1526) priniesla reholi veľké škody.

Turci spustožili a vypálili početné pavlínske kláštory, v Kláštore sv. Vavrinca v Budíne zhorela hodnotná knižnica. Po roku 1526 sa pôvodný stav už neobnovil a po zrušení rehole prešla hodnosť generálneho predstaveného na vizitátora poľskej provincie, ktorý sídlil v poľskom pútnickom mieste v Čenstochovej.

Turecké pustošenie však nebolo jedinou príčinou zániku kláštorov v tomto čase. Rýchlo sa šíriace myšlienky reformácie našli odozvu u významných uhorských šľachticov, ktorí síce boli potomkami zakladateľov kláštorov, prestúpili však na protestantizmus a cirkevné majetky na svojom území si privlastnili. Pavlíni podobne ako františkáni prežili turecké časy aj reformáciu, ale počet ich kláštorov sa radikálne zmenšil: krátko pred rokom 1526 mali takmer sedemdesiat kláštorov, v polovici 16. storočia približne dvadsať a v čase jozefínskej reformy (1786) bola rehoľa v Uhorsku zrušená.

Až po prvej svetovej vojne sa rád pomaly začal obnovovať. Obnova rehole bola spojená so zmenou jej charakteru z pustovnícko-kontemplatívneho na kontemplatívno-apoštolský.

MIRIAM HLAVAČKOVÁ

Pavlíni zakladali svoje kláštory aj na území súčasného Slovenska

Pavlíni na Slovensku

Pavlínsky kláštor vo Veľkých Lovciach-Mariánskej Čepadi na dobovej perokresbe z roku 1786

Na území terajšieho Slovenska sa pavlíni začali usádzať v druhej polovici 14. storočia, keď na ostatnom území Uhorského kráľovstva existovalo už vyše 60 pavlínskych kláštorov.

Kedže sa zachovalo relatívne dostatočné množstvo prameňného materiálu k stredovekým dejinám pavlínov, je možné utvoriť si obraz o ich majetkovom postavení a hospodárskej činnosti.

HORNÉ LEFANTOVCE

Pavlínske kláštory vlastnili – vzhľadom na okolité prostredie – rôzne pozemkové majetky, ornú pôdu, lúky, pasienky, vinohrady, ovocné záhrady, mlyny, rybníky, lesy, ale aj šľachtické kúrie či domy. V celouhorskom meradle patrili k najvýznamnejším Kláštor sv. Jána Krstiteľa v Horných Lefantovciach, založený členom kráľovskej družiny magistrom Michalom z Lefantoviec, ktorý týmto založením zrejme vykonal akt pokánia za spáchaný trestný čin. V zakladacích listinách z roku 1369 daroval Kostolu sv. Jána Krstiteľa a pavlínom sto jutár oráčin a lesa v bezprostrednom okolí kostola, ďalej polovicu svojho mlyna v Bádiciach, vinicu v Horných Lefantovciach a zaviazal sa

každoročne kláštoru odvádzať 120 meríc obilia.

Táto prvá doložená zmienka o existencii Kostola sv. Jána Krstiteľa v Jánovej doline svedčí o tom, že kostol bol starší ako kláštor, ktorý bol k nemu pristavaný. Pavlínsky kláštor v Lefantovciach vznikol pravdepodobne z eremitskej skupiny, ktorá pred jeho založením pôsobila v priľahlej Jánovej doline. Jej pomenovanie môže súvisieť s patrocíniom sv. Jána Krstiteľa, ktorému často zasväcovali svoje kláštory a kostoly najmä eremitské spoločenstvá. Práve Michalove základné fundácie (roku 1371 daroval kláštoru ešte ďalšie majetky), umožnili pavlínom konštituovať sa vo forme rehoľnej komunity, vzťahujúcej sa vďaka následným donáciám. Rytier Vavrínek z Baračky (Bardoňovo v Tekovskej župe) spísal dvakrát pred odchodom do boja proti Turkom závet (1395, 1397), v ktorom pavlínom odkázal dedinu Veľké Pole, mlyny v troch okolitých dedinách, niektoré svoje majetky a peniaze, aby

si tu rehoľníci postavili filiu lefantovského kláštora. Najbližší príbuzní mali dediť len pod podmienkou, že prispejú na stavbu kláštora – spolu sumou dvesto zlatých.

Lefantovský kláštor postupne rozširoval svoju držbu v Nitrianskej, Tekovskej a v 15. storočí aj v Trenčianskej župe.

GOMBASEK

Krátko pred rokom 1371 pozvala pavlínov na svoje gombasecké panstvo v Gemerskej župe aj významná šľachtická rodina zo Štítnika. Magister Ladislav s príbuznými im v uvedenom roku daroval dedičný kus zeme v dedine Gombasek na novú výstavbu Kláštora Panny Márie. V priebehu svojej existencie získal gombasecký kláštor donáciami, kúpou či výmenou početné majetky, a to nielen v Gemerskej župe. Tieto majetky však zriedka predstavovala celá dedina, väčšinou to bola len jej časť alebo dom či kúrie, pozemky v chotári, lúky, mlyny a vinohrady.

Hoci dosiaľ neexistuje ani jeden pôvodný písomný prameň vypovedajúci o tom, že jednou z filiállok Gombaseku mohol byť aj kláštor v blízkej Jelšave, staršia i novšia literatúra o Jelšave túto skutočnosť pri opise jej dejín vždy zaznamenáva. Podľa historičky Moniky Skalskej mohlo ísť skôr o menšiu eremitskú skupinu, ktorej vyhovovalo prírodné prostredie v okolí Jelšavy a ktorá sa hlásila ku kláštoru v Gombaseku.

MARIANKA

Pavlínsky kláštor v Marianke neďaleko Bratislavy založil v roku 1377 Ľudovít Veľký. V 16. – 17. storočí tu bolo dokonca prechodné sídlo generálneho priora rehole.

Aj v Marianke kráľ podporil pútnickú tradíciu, ktorej vznik sa kladie do svätoštefanského obdobia. Podľa jednej z legiend upozornil modliaceho sa slepého žobráka v Mariatálskom údolí hlas, ktorý mu oznámil, že ak si vodou z neďalekého potoka umyje oči, prinavráti sa mu zrak. Len čo si omyl oči, začal vidieť a z potoka vybral sošku Panny Márie s dieťaťom Ježišom v náručí, vytesanú z hruškového dreva. Legendy zo 17. storočia vravia, že soška pochádza údajne z 11. storočia, ale slo-

hové prvky svedčia o tom, že vznikla neskôr – v tretej štvrtine 13. storočia. Pavlínom ju zveril do opatery kráľ Ľudovít Veľký, vďaka ktorému sa pavlíni v Marianke usadili.

Stáli podporovatelia kláštora v Marianke boli najmä grófi zo Sv. Jura a Pezinka, ktorí sa výrazne podieľali na stavbe aj zariadení kostola a kláštora. Svätajurský gróf Krištof v svojom testamente odkázal pavlínom financie na každoročné zabezpečenie oleja do lampy pred sviatosťou v kostole v Marianke a nedostavanému pavlínskemu kláštora Aybocz v Mošonskej župe, ktorý založili svätajurskí grófi Ján a Žigmund, venoval sedemsto zlatých s liturgickým náčiním a klenotmi v hodnote 2 000 zlatých. Gróf Juraj daroval pavlínom z Marianky kúriu v Záhorskej Bystrici a pozemkovým majetkom prispela aj Žofia z Waldsteinu, vdova po svätajurskom grófovi Petrovi, aby pavlíni orodovali za spásu a odpustenie jej aj manželových hriechov (1518).

Dvaja kňazi z vzdialeného Gyöngyösu darovali kláštora v Marianke dom s vínnou pivnicou a vinohradom. Svój veľkorysosť voči pavlínom viac ráz prejavil aj kráľ Ľudovít II. Jagelovský, keď nariadil, aby sa im z bratislavských tridsiatkov každoročne odvádzalo 20 zlatých na rehoľné rúcha, venoval im majetky vo Vydranoch v Bratislavskej župe a povolil postaviť v Mayorhoffe mlyn oslobodený od akýchkoľvek daní (1520).

PAVLÍNI A BRATISLAVA

Počas celého stredoveku udržiavali mariatálski pavlíni nadštandardné vzťahy aj s obyvateľmi Bratislavy. V listinách, knihe testamentov a v komorských účtoch, uložených v Archíve mesta Bratislavy, nachádzame početné svedectvá o tom, ako pavlínom za slúženie svätých omší mešťania zverovali hnutelné i nehnuteľné majetky, finančnú hotovosť, liturgické náčinie alebo víno. Predstavenstvo mesta si marianských rehoľníkov viac ráz uctilo pohostením z dunajských rýb.

Pavlíni boli prítomní v živote mesta aj vďaka tomu, že tu vlastnili kamenný dom v Dlhej ulici (*platea longa*). Polovicu tohto domu aj s Kaplnkou sv. Jána Krstiteľa, ktorá bola príslušenstvom domu, im predala Helena z Rozhanoviec, vdova po grófovi Imrichovi z Pezinka a Svätého Jura, so synom Šimonom za 60 zlatých (1471), druhú polovicu domu daroval pavlínom Ladislav, syn Sebastiana z Rozhanoviec. Pavlíni tu rozvíjali pastoračnú činnosť až do roku 1537, keď dom zničil požiar.

Ruiny pavlínskeho kláštora vo Veľkých Lovciach-Mariánskej Čeladi

TREBIŠOV A VEĽKÉ LOVCE

Aj dva kláštory, postavené na sklonku stredoveku v Trebišove a vo Veľkých Lovciach vznikli zásluhou šľachtických fundácií. Dvojpodlažný pavlínsky renesančný kláštor v Trebišove dal „in honore Beatae Mariae Virginis“ postaviť roku 1502 palatín Imrich z Perína, ktorý požiadal, aby sem na jeho náklady generálny predstavený vyslal dvanásť rehoľníkov, ktorí budú spievať žalmy (1504). Roku 1519 Imrich z Perína zomrel, čo znamenalo ďalšie osudy kláštora. Imrichov syn Peter si osvojil protestantské názory reformácie a pavlínov roku 1530 vyhnal, zbral ich dedinu Vojčice a kláštornej záhrady i polia pripojil k trebišovskému hradnému panstvu. Jeho syn Gabiel dal kláštor zbúrať, skonfiškoval majetkové vlastníctvo pavlínov na území južného Zemplína a kláštorný kostol odovzdal do užívania novej reformovanej cirkvi.

V časti obce Veľké Lovce, v Mariánskej Čeladi, sa v súčasnosti nachádzajú už len zručaniny niekdajšieho majetného pavlínskeho kláštora a Kostola Panny Márie. V roku 1509 a 1512 venovali šľachtici František z Chraste nad Hornádom a Žigmund z Levíc kláštoru pavlínov v Čeladi, ktorý založili pre spásu svojej duše a predkov, majer Čelad, majetky Mikulu a Belek (súčasť Podhájskej) s ornou pôdou, lesmi, vinicami, rybníkmi a mlyni. Ďalší dom vo vlastníctve pavlínov stál pri

Kostole sv. Kríža v dedine Mýtne Ludany, ktorý im spolu s dvoma vinicami daroval roku 1524 ludanský farár Žigmund. Ani kráľ Ľudovít II. nezabúdala na tunajších pavlínov a venoval im všetky kráľovské príjmy z obce Veľké Lovce (1525). Pôsobenie pavlínov v tejto oblasti však násilne ukončili turecké vpády a po bitke pri Moháči roku 1526 sa rehoľníci utiahli do kláštora v Horných Lefantovciach.

DOČASNÉ VLASTNÍCTVO

Na základe početných donácií kláštorom by sa mohlo zdať, že pavlíni boli vlastníkmí široko rozptýlených majetkov, z ktorých profitovali. Ale vlastníctvo získaného nehnuteľného majetku bolo často dočasné a v niektorých prípadoch sa obmedzilo len na štatúciu a vovedenie rehoľníkov do držby. Správa vzdialených majetkov, ktoré boli ohrozované neustálymi spormi so susediacimi šľachticmi, si vyžadovala zvýšenú, pre mníšsky stav až neúnosnú pozornosť a osobitnú starostlivosť, spojenú s finančným zabezpečením správcov. Časť kláštorných príjmov tak kvôli častým uzurpáciám majetku okolitou šľachtou plynula na súdne spory.

V súčasnosti na Slovensku pôsobí rád pavlínov vo Vranove nad Topľou (od r. 1990), v Trnave (od r. 1997), v Topoľčanoch (od r. 2002) a v Šaštíne (od r. 2017).

MIRIAM HLAVÁČKOVÁ
(Snímka: archív)

Gilbert Keith Chesterton vo svojej *Autobiografii* rozoberá viktoriánsku éru

Viktoriánska éra

V roku 1837 nastúpila na britský trón mladá, 18-ročná Viktória. Jej vláda trvala 63 rokov a sedem mesiacov. Bolo to obdobie priemyselných, kultúrnych, politických, spoločenských, vedeckých a vojenských zmien, ktoré vošlo do histórie ako viktoriánska éra. V čase vrcholu tejto éry prežíval svoju mladosť aj GILBERT KEITH CHESTERTON. Uverejňujeme jeho pohľad na viktoriánske obdobie, ktoré vykreslil v *Autobiografii*.

Z moderného pohľadu nebolo viktoriánstvo vlastne vôbec viktoriánske. Bolo to obdobie vzrastajúceho napätia, pravý opak solídnej úctyhodnosti, pretože jeho etika a teológia boli čím ďalej obnosenejšie. Toto obdobie sa môže riadne porovnávať s tým, čo prišlo potom, ale nie so storočiami, ktoré ho predchádzali.

Medzi viktoriánskymi ideálmi je veľa tých, čo sa mi nepáčia, rovnako ako mnohé, ktoré rešpektujem, ale viktoriánske ideály vo viktoriánskej ére neobsahovali ani tieň toho, čo sa im teraz pripisuje.

Táto éra mala všetky nečnosti, ktoré sa teraz nazývajú čnosťami, ako náboženské pochybnosti, intelektuálny nepokoj, hladnú dôverčivosť v nové veci či úplný nedostatok rovnováhy.

Mala aj všetky čnosti, ktoré sa teraz nazývajú nečnosťami, ako silný zmysel pre romantiku, vášnivú túžbu urobiť z lásky muža a ženy opäť to, čím bola v raji, či pevné presvedčenie o absolútnej nutnosti zmyslu ľudského života.

Ale všetko, čo mi teraz každý o viktoriánskej atmosfére hovorí, pociťujem ako silno falošné, akoby v hmle, ktorá úplne zakrýva akýkoľvek výhľad. A o ničom to neplatí väčšmi ako o jednej konkrétnej pravde, ktorú sa pokúsim popísať.

AGNOSTICIZMUS

Typickým pozadím mojej mladosti bol agnosticizmus. Moji rodičia boli me-

dzi ľuďmi na podobnej intelektuálnej úrovni riedkou výnimkou svojou vierou v osobného Boha a osobnej nesmrteľnosti. Pamätám si, ako mi môj priateľ Lucian Oldershaw pri spomienke na únavné lekcie o gréckom *Novom zákone* v Škole sv. Pavla náhle povedal: „Nás dvoch učili náboženstvo agnostici.“ A ja pri spomienke na tváre všetkých svojich učiteľov, s výnimkou jedného či dvoch výstredných duchovných, som si uvedomil, že má pravdu.

Nebola to len naša generácia, ktorá prijala agnosticizmus po vzore Huxleyho (*Thomas Henry Huxley bol anglický lekár a biológ, zástanca Darwinovej evolučnej teórie, známy ako Darwinov buldog – pozn. red.*). Bolo to obdobie, o ktorom H. G. Wells, neviazaný duchovný potomok Huxleyho, dost presvedčivo napísal, že je „plné ironických odmlk po veľkých sporoch“, a na takéto spory bol Huxley majster. „Odmilka“ nasledujúca po prvom evolučnom spore bola oveľa „ironickejšia“, ako si bol pán Wells vtedy vedomý. Bola však určite odmlkou porazeného náboženstva, tichom materialistickej pustatiny. Ľudia už neočakávali nekonečné množstvo mystických reakcií, ktoré teraz hýbu všetkými národmi, o nič väčšmi, ako Pimlico a Bloomsbury (*štvrte v Londýne – pozn. red.*) so svojimi škatuľovými domami očakávali, že krajinu začnú zaplavovať lomené strechy a nepravidelné komíny Bedford Parku.

ATEIZMUS

Na tom, že človek nemá náboženstvo, nebolo nič nové alebo divné. Socializmus, väčšinou v podobe Morrisovho monotónneho tapetového vzorca, bol relatívne novou záležitosťou. Socializmus v štýle Bernarda Shawa a fabiánov (*organizácia britských intelektuálov založená roku 1884 H. G. Wellsom a G. B. Shawom, ktorá sa usilovala o dosiahnutie sociálnych reforiem, predchodkyňa Labouristickej strany – pozn. red.*) sa sotva začal šíriť. No agnosticizmus bol zavedenou filozofiou. Takmer by sa dalo povedať, že to bolo zavedené náboženstvo. Existovala uniformná nevier a podobná alžbetínskej požiadavke uniformnej viery, a to vôbec nie medzi výstredníkmi, ale medzi vzdelanými. A predovšetkým medzi vzdelanými ľuďmi staršími ako ja.

Prirodzene, existovali bojovní ateisti. Tí však väčšinou okrem teizmu bojovali ešte proti iným veciam.

Medzi nimi by som nenašiel mužnejšieho a bojovnejšieho, ako bol môj starý priateľ a umelec Archie MacGregor. Uvedomoval som si, že jeho ateizmus nie je naozaj revolučný v oblasti morálky. Skôr naopak. Nehlásal nijakú „novú morálku“, ale veľmi rozhodne sa staval za „starú morálku“, ktorú obhajoval proti imperializmu len na základe tvrdenia, že imperializmus je lúpež a vražda. Proti šíriacej sa novej etike Nietzscheho staval etiku biblického Nabota. To si pán Wells a fa-

biáni uvedomovali s jasnosťou pre nich typickou..

Skrátka, obecné povedané, je úplný omyl domnievať sa, že rebeli, ktorí broja proti Cirkvi a chrámu, boli totožní s tými, ktorí brojili proti ríši a armáde. Deliaci čiara obvykle vedie naprieč, ale oni sa delili pozdĺžne.

Pravdou je, že pre väčšinu ľudí tých čias bol imperializmus, alebo aspoň vlastenectvo, náhradou náboženstva. Ľudia verili v Britské impérium práve preto, lebo nemali nič iné, v čo by verili.

Neprajem si nič iné, ako dosvedčiť, ako obyčajný svedok istých skutočností, že na pozadí vtedajšieho sveta nebol len ateizmus, ale ortodoxný ateizmus, či dokonca uctievaný ateizmus. Bol rovnako bežný v aristokratických ako v bohémnych štvrtiach Londýna. Navyše nebol neobvyklý ani v predmestských končinách.

TEOZOFIA

Už vtedy sa objavili prvé náznaky reakcie proti materializmu, podobné neskoršiemu špiritizmu. Ešte nemali onú spurnejšiu podobu kresťanskej vedy, ktorá popiera existenciu tela len preto, lebo jej nepriatelia popierajú existenciu duše. Forma, ktorú na seba vzala táto reakcia v ére, o ktorej hovoríme, bola známa pod názvom *teozofia* a občas *ezoterický budhizmus*.

Ja sám som bol takmer dokonalý pohan a panteista. Keď sa mi znepáčila teozofia, nemal som teológiu. Teozofov som však nemal rád, ale nebolo to preto, lebo ich doktríny boli mylné, pretože ja sám som nijaké doktríny nemal, alebo preto, lebo nemali nárok nazývať sa kresťanmi, pretože sa ku kresťanstvu a k iným veciam hlásili ďaleko úprimnejšie ako ja.

Nemal som ich rád, pretože mali žiarivé kamenné pohľady a trpezlivo sa usmievali. Ich trpezlivosť však väčšinou spočívala v tom, že čakali, až sa ostatní dostanú na duchovnú úroveň, na ktorej oni sami už dávno boli. No je kuriózne, že oni sami nevyzerali na to, že by dúfali dostať sa niekedy na duchovnú rovinu, na ktorú sa už dávno dostal poctivý kupec od vedľa. Vôbec nechceli dostrkať svoj ťažkopádny voz až tam, kde sa so svojím vznášal taxikár, alebo uvidieť dušu svojej slúžky žiarit ako hviezdu vo sférach, kde žijú nesmrteľní.

Myslel som si, že sa v nich spájala Ázia s evolúciou a s anglickou dámou, a bol som presvedčený, že by bolo určite lepšie, keby tieto tri veci boli každá zvlášť.

Britská kráľovná Viktória v roku 1860

NENÁBOŽENSKÉ DOMOVY

Občas sa viktoriánske obdobie chválilo, že je typicky domácke, ale domov Angličana nebol ani spolovice taký typicky domácky ako domov cudzinca, samopašného Francúza.

Bolo to obdobie, keď všetci Angličania posielali svojich synov do internátnych škôl a ignorovali služobníctvo. Nevie, prečo niekto kedysi povedal, že Angličanov dom je jeho hrad, pretože Angličania boli jedni z mála Európanov, čo svoj domov ani nevlastnili, a ich domy boli na pohľad nezaujímavé tehlové škatule, ktoré vyzerali zo všetkých domov najmenej ako hrady. Okrem toho boli aj na hony vzdialené prísnemu ortodoxnému náboženstvu, takže to boli takmer prvé nenáboženské domovy v histórii ľudstva. Bývala v nich vôbec prvá generácia, ktorá v dejinách kedy chcela od svojich detí, aby uctievali rodinný kozub bez oltára. To

platilo pre všetkých, či už chodili na jedenástu do kostola s väčšou slušnosťou a opravdivosťou než ten podvodník s modlitebnou knižkou, alebo to boli úctiví agnosticci či voľnomyšlienkari, ako väčšina ľudí z môjho prostredia.

Z väčšej časti to bol rodinný život zbavený svojich rodinných sviatkov, svätých a súkromných kultov, ktoré však v minulosti tvorili jeho poéziu. Za vtip sa považovalo hovoriť o ťažkom nábytku a nazývať stoličky a stoly domácim božstvom. V skutočnosti to bolo prvé obdobie, pre ktoré neexistovali domáce božstvá, ale len nábytok.

KLAMLIVÁ LITERATÚRA

To je menej zaujímavá stránka viktoriánstva, ale o tejto odvrátenej strane sa hovorilo aj s ďaleko väčším pohľadom. Mám na mysli moderných románopiscov, ktorí vo svojich dielach začali šíriť klamlivú predstavu, že väč-

šina domov príslušníkov starej strednej triedy bola súkromnými blázincami, v ktorých čele stál blázon, ako v prípade bláznivého Klobučníka (*románová postava z Alenky v ríši divov – pozn. red.*), obyvateľa Hatterovho hradu (*angl. hatter, klobučník – pozn. red.*). To je naozaj smiešne preháňanie.

Ak existovali rodiny s týmto vysokým stupňom sebeckosti, potom si vybavujem nie viac ako tri v celom našom spoločenskom okruhu, ale aj k nim sa viazali nesprávne asociácie. Niekoľko málo z nich mohlo patriť k náboženským fanatikom. Pamätám si jedného, ktorý zamykal svoje dcéry ako väzňov. Jedna z nich mi povedala: „*On si myslí, že okrem neho nikto iný nevie myslieť, len on a Herbert Spencer.*“

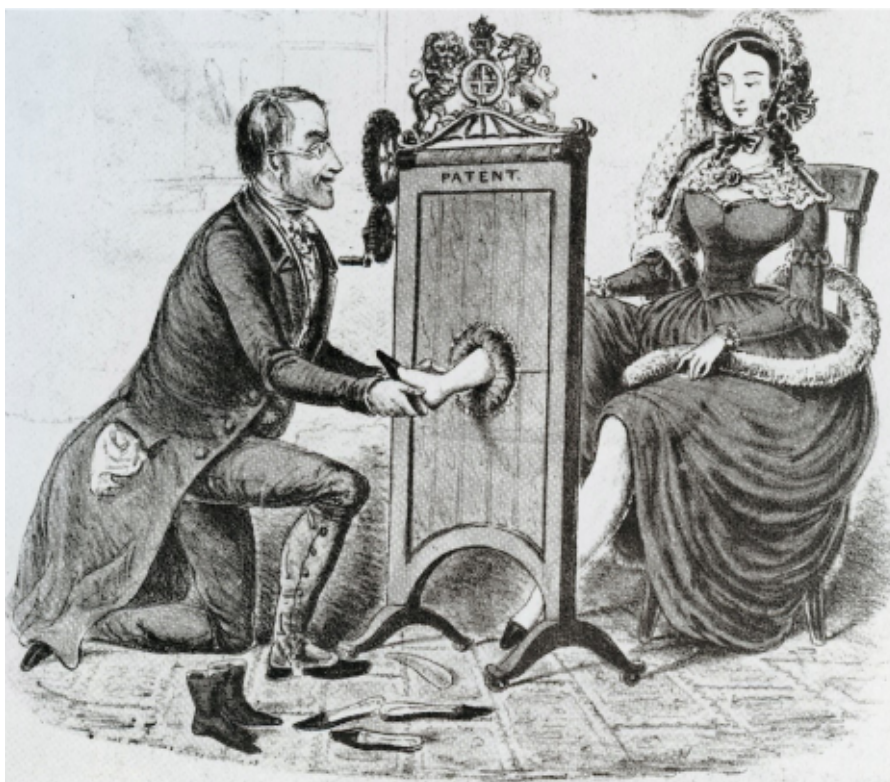
Spomínam si aj na jedného extrémneho radikála, ktorý drukoval slobode všade inde, len nie doma. To má svoj historický význam. Tyrani, či už veriaci alebo neveriaci, sú všade. Ale tento druh tyrana bol produktom práve tohto obdobia, keď predstavitelia strednej triedy ešte mali deti a služobníctvo, aby mu rozkazovali, ale už nemali vieru, cechy, kráľa, kňaza alebo čokoľvek či kohokoľvek, čo by rozkazovalo im. Vo vzťahu k tým, ktorí boli nad nimi, to už boli anarchisti, vo vzťahu k tým dole ešte autoritári.

No aj napriek tomu to boli nenormálni ľudkovia a nijaký z mojich príbuzných sa im ani v najmenšom nepodobal.

Bola to aj éra melodramatických viktoriánskych seriálov, plných nevinných hrdiniek a zlovestných darebákov – *Príbehy pre večery pri kozube* alebo *Svadobné zvony*. O Cecile, manželke môjho brata, kolovala historka, že keď úspešne zaplnila jedny škótske noviny bandou sprisahancov a anti-sprisahancov a práve sa venovala jednej z vedľajších zápletiok, dostala od redaktora oných novín telegram: „*Nechali ste svojho hlavného hrdinu s hrdinkou celý týždeň zviazaných v jaskyni pod hladinou Temže, a oni nie sú zosobášení.*“

PURITÁNSTVO

Musím sa tiež zmieniť o prejavoch už naznačeného puritánstva tejto zabudnutej spoločnosti. Väčšinou, aspoň v mojich kruhoch, to bol dosť nelogický odpor k istým formám prepychu a míňania. Stoly vtedajších ľudí sa prehýbali pod ďaleko väčšími obedmi, než aké je väčšina súčasných aristokratov. No aj napriek tomu mali napríklad utkvелý pocit, že je zhýralosť vziať si trebárs taxík. Boli zrejme citliví na známky napodobňovania aristokracie a súčasne

Diskrétno skúšanie topánok

hrdí na svoju odlišnosť od nej. Pamätám si, ako môj dedko, keď mal skoro osemdesiat a mohol si dovoliť taxíkov koľko chcel, stal v lejaku na ulici, nechal okolo seba prejsť sedem či osem preplnených autobusov, a nakoniec pošeplal môjmu otcovi, aby to rúhanie nepočuli mladí: „*Ak prejdú ešte tri plné autobusy, na môj dušu si už začnem myslieť, že som si mal vziať taxík.*“

Čo sa týka taxíkov a motívov, ktoré viedli časť vtedajších ľudí, že ich nepoužívali, som pripravený brániť ich, alebo aspoň tvrdiť, že boli veľmi nepochopení. Boli to poslední potomkovia pani Gilpinovej, ktorá nechávala svoj kočiar zastaviť za rohom, aby si susedia nemysleli, že sa chce ukazovať. Nie som si istý, či nemala zdravšiu povahu ako dáma, ktorá sa bude rada ukazovať v požičanom Rolls-Royci, len aby si susedia nemysleli, že je nejaká chudera.

Len hlúpe puritánstvo zakázalo Angličanom prejavovať srdečné a zdravé city, ktoré smú dávať najavo napríklad

Španieli. Najnápadnejším citom, ktorý som si v Španielsku všimol, bola hrdosť malých španielskych chlapcov na svojich otcov. Videl som jedného chlapčeka, ktorý bežal celou dlhou stromami lemovanou ulicou, aby mohol skočiť do náručia otrhanému robotníkovi, ktorý ho objal s viac ako otcovským vzrušením.

Prirodzene, že niekto by mohol povedať, že to je neanglické, a mohlo by to vyzerat' ako nešťachetná úvaha o Angličanoch. Ja radšej poviem, že ten španielsky robotník nechodil do anglickej súkromnej školy. V skutočnosti je totiž len málo Angličanov, ktorí by si toto nepriali. Puritánstvo je niečo ako obrna, ktorá tuhne v stoicizmus, keď jej chýba náboženstvo.

E. K. Weston.

SVETLO SVETA

EGO SUM LUX MUNDI

www.svetlosveta.sk

Tri prosté dôvody, prečo niektoré mladé katolícke ženy znova nosia závoj do kostola

Návrat závoja

Niet o tom pochýb: do Cirkvi sa vracia závoj. Zatiaľ čo Cirkev už nevyžaduje závoj na hlavách žien v Božom chráme, mnohé katolícke ženy, staršie aj mladé, si samy volia túto možnosť.

So svojimi koreňmi v biblickej tradícii je zvyk zahaľovania hlavy odvekou a nádhernou súčasťou našej katolíckej tradície. Zatiaľ čo za touto tradíciou stojí nesmierne bohatá minulosť, chceme vám ponúknuť tri podstatné dôvody, prečo si obliecť vlastnú mantilu.

PRIPOMIENKA

Od veľkých bazilík a katedrál po celom svete až po najbližšiu kaplnku vo vašom okolí, každý katolícky kostol je domovom Boha a každá omša je jeho obetou. Preto sa na znak úcty k domu Pána usilujeme obliecť primerane. Takzvaný kaplnkový závoj však rozširuje túto prax na úroveň oddanosti.

Hoci existuje množstvo dôvodov, prečo sa obliecť slušne, mantila je vyhradená pre Cirkev a samotnú Cirkev. Stáva sa dôslednou pripomienkou dôstojnosti miesta, prípravou na svätú omšu, ktorá je jedinečná a posvätná. Rovnako ako krása cirkevných budov je sama osebe vizuálnou hymnou na slávu Boha. Ved' ani my sa pekne neobliekame pre našu vlastnú slávu, ale na znak fyzickej formy oddanosti a uctievania. Preto závoj podčiarkuje tieto prípravy za posvätné: nejde iba o „obliekanie“, pripravujeme sa na bohoslužbu.

Mala som tú možnosť a česť stráviť svoj posledný semester v zahraničí s rakúskym programom františkánskej univerzity a počas cestovania som si predstavovala, že vždy, keď vstúpim do kostola, budem nosiť svoj závoj alebo nejaký klobúk či inú pokrývku hlavy. Hoci stále nasadzovanie závoja spôsobovalo ťažkosti, najmä pri prechádzkach v Ríme, tento problém mi veľmi pomohol podčiarknuť rozdiel medzi vstupom

do kostola a na akékoľvek iné turistické miesto a bol dôslednou pripomienkou, že každý kostol, bazilika a katedrála boli posvätné a boli miestom pre Eucharistiu. Hoci som tu mala obdivovať pamiatky, bolo dôležitejšie, že som tu bola ako pútnička.

ŽENSKÁ DÔSTOJNOSŤ

Jednou z najväčšmi frustrujúcich chybných predstáv o nosení závoja je myšlienka, že závoj predstavuje mužskú dominanciu v Cirkvi, že ženám pripomína ich miesto. Prirodzene, táto prax pripomína ženám naše miesto, no vôbec nejde o poníženie!

Závoj označuje ženu ako zasvätenú, nie však vo formálnom zmysle náboženského sľubu, ale v univerzálnom zmysle – každá žena je posvätná. Skutočne, v tradícii Cirkvi zahaľujeme to, čo je posvätné – od svätostánku, v ktorom sídli Pán, až po oltár, na ktorom sa obetuje. A žena je označená svojím závojom, pretože patrí k Bohu. Sme zahalené, lebo patríme k Bohu, nie k veľkolepej patriarchálnej hierarchii.

Táto koncepcia zahaleného posvätna je jedinečne spojená so zvláštnou dôstojnosťou a úlohou ženy: jeden z dôvodov, prečo sme skromne oblečené, je ochrániť krásu ľudskej formy, aby sa nestala vulgárnou. Čo je však pre ženskoscť ešte podstatnejšie – žena je sama sebe závojom svojho život-darujúceho lona.

Závoj je preto doslovným i symbolickým závojom, závojom nielen vo svetle posvätného, ale aj nad posvätným.

DUÁLNA TRADÍCIA

Závoj je aj znakom pokory a oddanosti. Mantila mala žene zakrývať vlasy –

tradične chápané ako jej korunku krásy –, v súčasnosti sa však stala symbolom pokory a oddanosti.

Všetci sme oboznámení s vážnosťou v rámci kostola; napríklad hovoríme v ňom tichšie, aby sme uľahčili atmosféru modlitby. Závoj má vizuálne reprezentovať túto istú vážnosť.

A hoci je zvláštny akt zahaľovania určený len ženám, táto vážnosť by mala byť praktizovaná všetkými. A tak preto sa tradícia závoja odzrkadľuje tiež v povinnosti muža odložiť svoj klobúk, keď je v kostole. V skutočnosti to bolo tradíciou pre muža, aby odložil svoju pokrývku hlavy aj keď išiel okolo kostola, a to na znak oddanosti eucharistickému Kristovi vnútri.

Závoj tak predstavuje duálnu tradíciu mužov i žien, ktorí si odhaľujú či zahaľujú svoje hlavy pri vstupe do Božieho domu. Táto tradícia vlastne odzrkadľuje všeobecnú povahu spirituality pre mužov a ženy. Hoci je celé ľudstvo povolane k rovnakej úrovni svätosti a konečnej blaženosti, muži a ženy majú rôzne cesty a úlohy. Tak ako sa muži a ženy usilujú o naplnenie rôznych, či dokonca opačných úloh na získanie tej istej svätosti, tak dodržiavajú zrkadlovú tradíciu pri vyjadrovaní rovnakej úcty k domu Pána. (*Len malá poznámka na okraj: Som tiež zástankyňou klobúkov pre mužov, takže sa všetci môžeme zúčastniť na tejto tradícii!*)

A ešte bonus na záver: Závoje sú jednoducho krásne!

Dodajte trochu zbožnej iskry do svojho sviatočného odevu a kúpte si svoju mantilu ešte dnes!

SARAH KADERBEKOVÁ/ChurchPOP
(Snímka: CNS)

Voľby netalianskych pápežov obohatili vatikánske menu o národnostné jedlá

Čo jedia pápeži?

Snímka: CNS

V predstavách mnohých ľudí sa stoly vo Vatikáne prehýbajú pod množstvom vyberaných jedál. Pravda o stravovaní pápežov je však iná, možno až prekvapujúca vo svojej jednoduchosti.

Na rozdiel od minulých storočí, súčasnú kuchyňu vo Vatikáne od nástupu poľského pápeža sv. Jána Pavla II. ovplyvňuje národnosť jednotlivých pápežov. Hoci v najmenšom štáte sveta žije len pár stoviek ľudí, nie je spísanie miestnych stravovacích návykov ničím jednoduchým. Podľa znalcov sa však určite nedá uprieť, že vplyv poľskej kuchyne tu ešte stále cítiť. Za múrmi Vatikánu totiž naďalej slúžia desiatky poľských rehoľníčok, a to najmä v kuchyniach, takže sú to práve Poľky, čo jednotlivé vplyvy národných kuchýň kombinujú tak, aby chutilo všetkým. Tak sa tu miešajú vplyvy rôznych kuchýň. Prejavuje sa to aj vo veľkom gurmánskom hite, ktorý poľské sestričky rady pripravujú – vyprázaný baklažán obalený vo vajci a parmezán zapečený s plátkom paradajky a mozarellou.

KRAKOVSKÉ PIROHY

Keď sa v roku 1987 stal pápežom krakovský arcibiskup kardinál Karol Wojtyła, vo Vatikáne sa začal meniť aj jedálny lístok. Bolo to prirodzené, pretože sv. Jánovi Pavlovi II. sa o „domácnosť“ starali poľské rehoľné sestry, niektoré z nich sa oň dokonca starali ešte v Krakove. Bolo akosi prirodzené, že

„Poľsko“ sa objavilo aj na jedálnom lístku.

Prvý slovanský pápež doslova miloval domáce pokrmy rodnej krajiny – praženica, goralské oštiepky, rezance, no najmä pirohy s mäsom a kapustou. Domáce krakovské pirohy mal pápež najradšej a bolo jedno, či na slano alebo na sladko. Dávali mu pocit domova a pohody. Keď sa v roku 1981 Ján Pavol II. zotavoval v nemocnici po atentáte, jedol ich často.

Niekdajší tajomník poľského pápeža Mieczysław Mokrzycki, ktorý je teraz ľvovský arcibiskup, prezradil, že jeho „šéf“ mal dve slabôstky: knižky a sladkosti. Najobľúbenejší zákusok svätého pápeža boli tzv. kremówki, ktoré vďaka hlave Katolíckej cirkvi získali popularitu po celom Poľsku.

BAVORSKÉ POCHÚTKY

Nástupca sv. Jána Pavla Veľkého Benedikt XVI. zasa trochu pozmenil smerovanie umenia vatikánskych kuchárov. Sestričky, ktoré mu varili, mali možno spočiatku obavy, či veľkému teológovi a milovníkovi umenia ulahodia, pretože mama Josepha Ratzingera bola kuchárka. Pochybnosti sa však pri tomto skromnom pápežovi rozplynuli azda rýchlejšie ako para nad hrncami...

Bavorský rodák preferoval kuchyňu rodného kraja. Bavorská kuchyňa je veľmi zaujímavá, no najmä chutná. Známe sú pečené kolená či pečené rebierka, o slávnej bavorskej bielej klobáse – Weißwurst, idú chýry do celého sveta. Niet sa preto čo diviť, že sa na jedálnom lístku Benedikta XVI. častejšie objavovali mäsité pokrmy, najmä z bravčového mäsa. Ako dezert si najčastejšie objednával lesné plody so šľahačkou.

SKROMNÝ STRAVNÍK

Stravovacie návyky súčasného pápeža Františka sú, podľa článku vatikanistu Paola Rodariho a Simona Mizzottiho, ktorý vyšiel v talianskom denníku *La Repubblica*, v súlade s jeho menom – františkánske. Pápež sa stravuje v Dome sv. Marty, kde má jedáleň kapacitu asi 40 osôb. Obed býva o jednej, večera o ôsmej. V stredu po generálnej audiencii zvykne obedovať s kuchármi a obsluhujúcim personálom, inak jedáva spolu so zamestnancami, pričom večer sa Svätý Otec postaví do radu a sám sa obsluhuje pri studenom bufete.

Hoci sa pre pápeža pripravujú pokrmy zvlášť, aj vo výbere jedál potvrdzuje povest' skromného človeka. Na svojom stole máva striedavo ryžu a cestoviny ochutené prevažne iba olivovým olejom. K tomu dva razy v týždni máva rybu alebo hydinu, pričom nesmú chýbať sezónna zelenina a ovocie. Suroviny na pápežský stôl pochádzajú z farmy letnej pápežskej rezidencie Castel Gandolfo. Pri všetkej skromnosti však nezaprie v sebe svoj pôvod, a tak viacerí znalci prezradili, že pápež má najradšej juhoamerické slané pečivo empanada (plnka, zväčša z mäsa, zapečená v ceste) a colita de cuadril, čo je pokrm z hovädzieho. Pápež je známy svojou slabosťou pre sladkosti, medzi dezertmi má na prvom mieste dulce de leche, čo v španielčine doslovne znamená *cukrovinka z mliek!* alebo *mliečna sladkosť*. Je to tradičná argentínska karamelová pochúťka s cukrom, mliekom a vanilkou. Je však známe, že František je aj veľký milovník talianskeho národného jedla – pizze.

SCHVÁLENIE VATIKÁNU

Pápeži na svojich zahraničných apoštolských cestách tiež musia jesť, no nie je veľa tých, ktorí by sa mohli pochváliť, že varili pápežovi.

Príprava jedál pre pápeža počas apoštolskej cesty sa začína skôr, ako pápež príde, a to vytvorením tímu kuchárov

a čašníkov. Kuchári a ich menu zväčša vziđu z konkurzu. Naplánovaná ponuka jedál sa potom posielala na schválenie do Vatikánu. „Je lepšie, keď človek nemyslí na to, že varí pre pápeža. Je to veľká zodpovednosť,“ hovorí šéfkuchár Fortunato Nicotra z kuchárskeho tímu Lidie Bastianichovej. Tejto taliansko-chorvátskej Američanke sa dostalo tej cti, že varila až dvom pápežom – roku 2008 Benediktovi XVI. a roku 2015 Františkovi pri ich návšteve USA. Pre Benedikta XVI. mala pripraviť so svojím tímom dve večere: hneď prvý deň návštevy veľkú večeru pre pápeža a asi 50 kardinálov a biskupov, na druhý deň menšiu večeru, ktorá by bola zároveň aj narodeninovou oslavou pápežových 80 rokov.

AKO DOMA

L. Bastianichová nič nenechala na náhodu. Keď sa dozvedela, že pápežova mama bola kuchárka, vydedukovala, že z detských čias bude mať pápež „dobré spomienky na jedlo“: „Chcela som, aby sa cítil ako doma.“ A práve tento pocit chcela svojou ponukou v pápežovi vyvolať, tak sa počas prvej večere objavili na stole okrem iných dobrôt aj fazuľový šalát s ovčím syrom, no najmä dezert – jablková štrúdlia s medovo vanilkovou zmrzlinou.

Druhá, narodeninová večera vyvrcholila hlavným jedlom, ktorým bol guláš z hovädzieho mäsa s opekanými zemiakmi a cibuľou, podávaný s kyslou kapustou a kyslou smotanou, aby „to v Svätom Otcovi vyvolalo nemecký dotyk“. Vrcholom večera bola čokoládovo-oriešková torta s nápisom *Tu es Petrus*, ktorý bol na vrchole vysokej marcipánovej mitry. „Bola som taká šťastná, že jedol, že mu to chutilo, a že som oživila jeho spomienky z detstva,“ povedala prešťastná L. Bastianichová. Niet sa čo diviť, pretože mala tú česť spolu so Svätým Otcom aj rozrezať narodeninovú tortu. Po večeri, keď bol husľový koncert, Benedikt XVI. pozval celý personál kuchyne, aby s ním počúval hudbu.

RODINNÝ KLENOT

Pri návšteve Františka chcela L. Bastianichová Svätému Otcovi priblížiť jeho rodnú Argentínu, a tak navrhla najmä pokrmy z hovädziny. Vatikán však tento návrh odmietol, pretože pápež musí kvôli svojmu zdraviu jesť ľahšie jedlá. L. Bastianichová sa preto rozhodla pripraviť hlave Katolíckej cirkvi jedlá jej detstva, a tak si mohol pápež okrem iného pochutnať aj na rodinnom klenote Bastianichovcov – burrate, čerstvom

Snímka: CNA

Pápež Benedikt XVI. s Lidiou Bastianichovou

parenom syre z kravského mlieka, a homárovi pripravenom na pare. „Všetko čo sme spravili, bolo veľmi jednoduché a ľahké. Nijaké špeciality, akurát dobré talianske jedlo,“ dodáva L. Bastianichová.

S pápežovými raňajkami nemala nijaký problém, pretože pontifex chcel to, čo každé ráno – čerstvé pomarančové šťavy, čaj a toasty. Keďže vedela, že František má rád sladké, tak neodolala: „Dala som mu tiež niekoľko koláčikov. Nemala som to robiť, viem, ale dala som mu ich.“

Aj obed sa niesol v „ľahkom“ tóne: varený a surový zeleninový šalát s ricottou, hubové rizoto, pečené hrušky a hrozno s vanilkovou želatínou.

Po obede sedeli kuchári v kuchyni a diskutovali o svojich plánoch na ďalšie jedlo, keď zrazu počuli, že pápežova ochranka beží a kričí: „Papa, papa!“ „A zrazu pápež vošiel do kuchyne a povedal: ‚Posso avere un caffè, per favore? Mòžem poprosiť kávu?‘ Sedel a pil svoje espresso a rozprával sa s každým z nás. V tejto jednoduchej kuchyni s nami strávil dobrých 20 minút. Mali sme oblečené naše kuchárske rovnošaty. Bolo to také intímne, také nádherné.“ spomína na krásnu chvíľu L. Bastianichová. Pred odchodom si František „vložil ruku do vrečka a vytiahol ružence pre každého z nás“. Všetkých poprosil: „Modlite sa za mňa.“ Praktizujúca katolíčka L. Bastianichová to robí dodnes.

SÚKROMNÉ STOLOVANIE

Vďaka vyhratému konkurzu mohol variť Benediktovi XVI. počas návštevy Česka v roku 2009 český kuchár Petr

Sviták. V návrhu menu mal podľa inštrukcií z Vatikánu len dve obmedzenia: „V jedle nesmeli byť huby a nijaké mäso na kosti. A tak sme stavili na českú klasiku.“ Pápež si pochutnal na polievke s pečenejmi knedličkami a na kačacích prsiach na rasci s červenou kapustou, s karlovarskou knedľou a juhočeskými zemiakovými knedľami. „Kvôli inštrukciám z Vatikánu, aby nebolo mäso s kosťou, sme robili len kačacie prsia, a nie štvrtku,“ vysvetľuje P. Sviták a s úsmevom dodáva: „Jediné, čo ma mrzí, že som si ako dezert nepresadil buchtičky so šodó.“

Zvláštny prípad medzi kuchármi, ktorí varili pápežom, je 28-ročný Švajčiar David Geisser. Františkovi aj emeritnému pápežovi Benediktovi XVI. varil čisto súkromne. Tento vyučený kuchár, ktorého mnohí volajú „švajčiarsky Jamie Oliver“, v roku 2013 prerušil svoju väčšmi ako sľubne sa rozbiehajúcu kariéru, aby na dva roky vstúpil do služieb Pápežskej švajčiarskej gardy. No ani pri strážení pápeža sa nevyhol kulinárskemu umeniu, práve naopak – okrem toho, že vytvoril jedinečnú kuchársku knihu Švajčiarskej gardy, v ktorej nechýbajú ani obľúbené jedlá Jána Pavla II., Benedikta XVI. a Františka, posledným dvom pápežom aj pripravil menu. Cez sekretárov si nenápadne zisťoval, čo im najväčšie chutí, ale napokon im aj tak navaril švajčiarske špeciality. „Veľmi im chutilo,“ dodáva. A hoci to je pre kuchára najväčšia pocta, David Geisser si väčšmi cení, že s oboma mohol spolu stolovať: „Bolo to v úzkom kruhu bez prítomnosti médií. Obaja sú naozaj veľké osobnosti.“

PL

Pred 290 rokmi sa narodil významný jezuitský bádateľ p. Ján Baptista Grossinger

Trnavský Plinius

V týchto dňoch si pripomíname 290. výročie významného prírodovedca JÁNA BAPTISTU GROSSINGERA, SJ.

V 18. storočí sa matematika, fyzika a astronómia prednášali v rámci filozofie, hoci vnútorne to boli už celkom samostatné vedné odbory. Jezuitský páter a profesor Ján Baptista Grossinger sa svojím vedeckým dielom zaradil k významným trnavským profesorom matematiky, fyziky a astronómie, čo mu prinieslo honosnú prezývku „trnavský Plinius“.

VÝSKUM V PÔSOBISKÁCH

Ján Baptista Grossinger sa narodil 27. septembra 1728 v Komárne, kde absolvoval aj štúdium na gymnáziu. V roku 1744 vstúpil v Trenčíne do Spoločnosti Ježišovej – k jezuitom. V roku 1748 bol učiteľom základnej školy v Užhorode, potom študoval filozofiu v Štajerskom Hradci (Graz), kde v roku 1752 získal doktorát z filozofie. V rokoch 1755 až 1758 študoval v Trnave teológiu a roku 1762 sa stal rektorom trnavského seminára a profesorom jazykov. Neskôr pôsobil v Trenčíne, v rokoch 1768 a 1769 bol prefektom jezuitského kolégia v Košiciach. Tam dokonca zriadil aj menšie prírodovedecké múzeum.

Počas svojho života pôsobil v Trnave, v Trenčíne, Banskej Bystrici, Košiciach a v Užhorode. Ako prírodovedec sa zaujímal o prírodné pomery vtedajšieho Uhorska, ale najmä oblastí svojich pôsobísk a neskôr aj na Morave a v Česku. Robil tam zoologický a entomologický prieskum. V neskorších rokoch pokračoval v prieskume predovšetkým v okolí Komárna, kde pôsobil od roku 1780 ako vojenský kaplán v komárňanskej starej pevnosti.

Páter Ján Krstiteľ Grossinger venoval celý čas štúdiám o prírodovedeckom bádani. Precestoval veľké časti Uhorska a Rumunska. Všade si zaznamenával pozoruhodné prírodné javy.

Zomrel 2. januára 1803 v Komárne.

PRÍRODOPIS UHORSKA

V rokoch 1793 až 1797 vyšli v Bratislave a v Komárne štyri zväzky jeho 9-zväzkového všeobecného prírodopisu Uhorska podľa troch ríš prírody – *Universa historia physica regni Hun-*

gariae secundum tria regna naturae digesta (Úplné skúmanie prírody Uhorského kráľovstva alebo tri samostatné ríše prírody). V úvode podal stručný náčrt vývoja prírodných vied v Uhorsku.

Dielo má veľmi interesantný úvod: „Hlboko v človeku tkvie túžba poznávať, naše poznanie však zväzujú príliš tesné hranice, pretože stále nachádzame viac toho, čo nepoznáme, ako toho, čo vieme. Stvoriteľ vesmíru dal všetkému svoju váhu, počet či mieru, ktorá však nám zostáva neznáma. Ako je konečný počet hviezd, rovnako je konečný aj počet zrníek piesku na pobreží alebo kobyliiek v roji – kto ich však spočíta? Hipparchos zaznamenal a odovzdal nasledujúcim vekom 1 026 stálic a Hevelius priviedol tento počet k 1 888, Halley na juhu rozlíšil ďalších 335. Mliečna dráha sa vyzbrojenému oku javí posiatá bezpočtom hviezdíček a cez ďalekohľad možno v jedinej hviezde Oriónu uvidieť viac hviezd, ako voľným okom na celej oblohe. Počet hviezd preto vždy bude neistý.“

STUDNICA VEDOMOSTÍ

V prvých štyroch zväzkoch všeobecného prírodopisu Uhorska sa zaoberal vtákmi, rybami, obojživelníkmi a hmyzom, v ďalšom stromami akrami. V ďalších štyroch zväzkoch, ktoré sa zachovali v rukopise, sa zaoberal flórou, horninami, minerálmi a vodstvom. Toto dielo by si určite zaslúžilo väčšiu pozornosť. Je to systematické dielo, o čom svedčí aj to, že pri jednotlivých živočíchoch či rastlinách okrem latinských uvádza aj ich názvy v národných jazykoch. Aj preto má jeho dielo i v súčasnosti pre nás obrovskú cenu, pretože latinská nomenklatura jednotlivých druhov nebola v tých časoch ani zďaleka jednotná a už vôbec nie ustálená.

Okrem toho vydal Ján Baptista Grossinger ešte dve zaujímavé práce. Predovšetkým to bol spis o zemetraseniach v Uhorsku – *Dissertatio de terrae motibus regni Hungariae excerpta ex universa historia physica regni huius (Rozprava o pohyboch zeme v Uhorskom*

Aspice, quam modico liber iste volumine promat, Quotquot Quadrupedes Hungara nutrit humus.

Ilustrácia diela *Universa historia physica regni Hungariae secundum tria regnanaturae digesta*

kráľovstve), ktorý vyšiel v Komárne v roku 1783. Ide o výťah z celkového prírodovedného výskumu Uhorského kráľovstva, v ktorom sa zachovala najstaršia správa o zemetrasení na Slovensku.

Ján Baptista Grossinger vydal aj geografický opis Komárňanskej stolice. Okrem prírodovedných diel napísal viacero chválorečí a príležitostných prejavov (viacero epicédií), venoval sa tiež histórii Komárna, ba dokonca aj skladal verše.

Ján Baptista Grossinger, SJ, pri svojich prírodných potulkách zbieral minerály, rastliny i živočíchy. Tieto zbory potom využil, keď na univerzite v Košiciach začal budovať prírodovedecké múzeum.

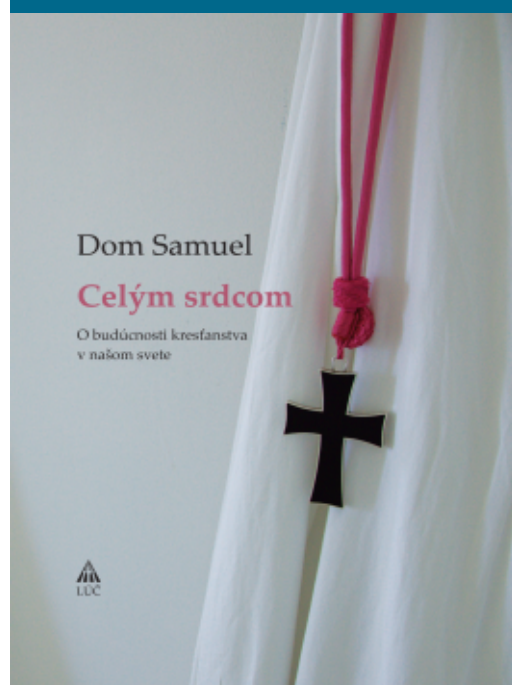
Dielo jezuitského bádateľa Jána Baptistu Grossingera je skutočnou studnicou nielen prírodovedných vedomostí, ale aj zrkadlom čias a sveta, v ktorom tento barokový učenec a bádateľ žil.

LUBOMÍR V. PRIKRYL

Neprehliadnite!

Po prvý raz vyšla
v slovenčine trapistická spisba
inšpirujúca i laikov
na prehĺbenie a rast
duchovného života.

Žeravé uhlíky a Celým srdcom

LÚČ

Vydavateľstvo Adalen prináša
na knižný trh novinku

Stručný slovensko-anglický teologický slovník

od dvojice autorov

Doc. Edity Hornáčkovej

Klapicovej, PhD.

a ThDr. PhDr. Petra Klecha, PhD.

Publikácia je dvojjazyčným výkladovo-prekladovým ekumenickým slovníkom, ktorý zahŕňa najpoužívanejšiu slovnú zásobu súčasnej kresťanskej teologickej terminológie v rozsahu približne 1 300 slov. Cieľom je poskytnúť základnú odbornú terminológiu z najdôležitejších vedných odborov kresťanskej teológie tak, že každý termín vo východiskovom jazyku obsahuje stručnú definíciu a ekvivalent v cieľovom jazyku.

„Aj keď na území Slovenska možno hovoriť už celé storočia o tvorbe odborných slovníkov, ohľadom terminológie teológie sa tejto oblasti nevenovala primeraná pozornosť, hoci teológia si postupne, najmä v ostatných rokoch, vybudovala bohatú slovnú zásobu,“ píše o slovníku hlavný recenzent nitriansky biskup Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. Publikácia podľa jeho slov vyplní medzeru na knižnom trhu a môže byť užitočnou pomôckou pri práci prekladateľov a tlmočníkov. Je určená aj pre odborníkov v teologickej a filozofickej oblasti, ktorí pracujú s cudzojazyčnými textami, pre študentov, ale i pre širokú verejnosť.

Stručný slovensko-anglický teologický slovník za cenu 5,90 eur si je možné objednať e-mailom na adrese adalen.knihy@gmail.com alebo telefonicky na čísle 0915 561 420

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrížna 4, 821 06 Bratislava;
ISSN 1339-3634
www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751